

3

Moellin, Jacob ben Moses

ספר

מהרי"ל

מנהגים

של רבינו יעקב מולין זצ"ל

יוצא לאור ע"פ דפוסים ישנים וכתבי יד
בצירוף ציונים ומקורות, הארות והערות
שינויי נוסחאות ומפתחות

על ידי

שלמה י. שפיצר

מפעל תורת חכמי אשכנז
מכון ירושלים • תשמ"ט

חוזר ומתחיל ואמרת להם זה האשה עד רביעית ההין, ישראל עולת תמיד העשויה כו' עד שבת בשבתו וגו', לרביעי ובראשי חדשיכם כו' עד יעשה ונמכו'. וכשהל שבת קורין ו' אנשים בפרשת היום, ולמפסיר קורא בס"ת שניה וכיום השבת ובראשי חדשיכם ואז מפטירין השמים כסאי (ישעיה סו.) וכן אם הוא בשבת ונא' בשבת. אכן אם ר"ח נא' בשבת ולא בשבת אז מפטירין בשבת ער"ח ויאמר לו יהונתן מחר חדש (שמואל א' כ, יח)⁸.

[ז] ר"ח בשבת אומרים יוצר¹ "אלהינו אלהים אמת". אופן "לך אלים"ב. זולת "אמונתך אמת רבה". בתפלת יוצר "ישמח משה" אחר אתה קדוש, יעלה ויבא בעבודה. בתפלת מוסף אומרים אתה יצרת אחר אתה קדוש, וכלול בו ראש חדש ושבת. בקדושה למוסף אומר החזן פיוט "אלהיכם יוריה שמשו"⁴. ואיתא במחזור ומרי⁵ ר"ח שהל בשבת אין מזכיר של שבת כיעלה ויבא לפי שאינו בא אלא בשביל ר"ח, ושל שבת כבר הזכיר בישמח משה. ר"ח בחול אומר בתפלת יוצר יעלה ויבא בעבודה, ובמוסף [וב]ראשי חדשיכם אחר אתה קדוש.

[ח] בשבת שמברכין בו ר"ח אין מזכירין בו נשמות רק אם נקבר באותו השבוע⁶ ח"ו¹. ואם יבא בשבת אומר המברך בשבת². ובשנה מעוברת אומר אדר הראשון וכן אדר השני³.

[ט] בכל חדש מקדשין הלכנה מעומד דנחשב לנו קבלת פני שכינה. ולכך כתב מהר"ח דאין לעמוד תחת שום גג, כדי שלא יאהל עמו שום מומאה². ומקדש זהולך עד י"ו בחדש ואין יום י"ו בכלל, והי"ו מונין מיום המולד ולא

שינויי נוסחאות

- [ז] א. כנגנלל וכוזו מקומות, וכוזומיישא אומרים יוצר לילת השמר² (ר. ב. למת וליז דיו"ט³ (א.)).
- [ח] א. מזכירין כנגנלל (4.1). ב. הנלה (ר. ה. ר"ח פלוני בשנת הנלה (4).

- 7. שם ושם סעיף ב' ובנו"כ ובמשנ"ב.
 - 8. ראה תושו"ע סי' תכה ובנו"כ.
 - [ז] 1. ראה סידור אוצר התפילות ח"ב עמ' 290.
 - 2. במנהגים דק"ק וורמיישא לר' יוזפא שמש סימן סד מובא שאמרו אלקינו אלקים אמת.
 - 3. הוא אמת ויצוב הקצר. ראה סדר עבודת ישראל עמ' 216.
 - 4. ראה שם עמ' 243. ועי' בנספח ספר המנהגים לרבינו אייזיק טירנא על ההכרלים באמירת הפיוטים ע"פ מנהגים שונים.
 - 5. סוף סי' קה וסי' קלא. וראה גם במרדכי שבת פ"ב סי' רפא ובתשובות רבינו הנדפסות סי' ג.
 - [ח] 1. הזכרת נשמות בשבת הוא ע"פ השבלי הלקט סי' פא ונפסק בשמו כרמ"א סוף סי' רפד,
- ודברי רבינו לגבי הנפטר באותו שבוע הובאו במג"א שם ס"ק ז. וראה להלן בדיני הימים שכן פסח לשבועות סי' ב.
2. הכרות החודש בשבת שלפניו הובא בשבלי הלקט סי' קע ובכנה"ג סי' רפד בהגב"י אות ד ובמג"א סי' תכו ס"ק א. ולגבי אם חל ר"ח בשבת הובאו דברי רבינו בשכנה"ג שם.
3. כן כתב בשם רבינו הש"ך יו"ד סי' רכ ס"ק יז והביאו המג"א או"ח סי' תכו ס"ק א וכ"כ הט"ז סק"א ובא"ד ס"ק ב.
- [ט] 1. הוא מהר"ח או"ז בדרשותיו (מהדורת לנגה) עמ' 66.
2. כן כתב להלכה הרמ"א כסי' תכו סעיף ד. ובמג"א שם ס"ק יד וכמטה משה סי' תקלו וכספר

מיום קביעת החדש, וכן בא"ח³. בר"ח א"א לא צידוק הדין ולא קדיש דרבנן⁴.

שלשים יום קודם לפסח שואלים בהלכות פסח

[א] דרש מהרי" סג"ל פעם אחת בשבת הגדול שנת קפ"ז לפ"ק, והיא השנה שנתבקש בחדש אלול אח"כ לשיבה של מעלה, תנצב"ה זכותו יעמוד לנו. ופתח הדרשה בק"ק וורמיישא בהאי לישנא: וידבר משה את מועדי (ויקרא כג, טז) ר"ת "והלוי ייעקב" דורש "ברשות רבותיו" "אנכי תולעת" מאיש "ובזוי עם" דעתי "וודע. שלשים יום שואלים בהלכות פסח², וסעד ספר הרקח³ ממשנה רבינו ע"ה שעמד מהחדש הזה משמע חדש שלם⁴. וכתב מהרא"ק⁵ ראייה דהא עמד בפסח ראשון והזהיר על השני עכ"ל⁶. ואמר מהרי" סג"ל דהיינו דוקא בזמן הקרבנות לבקר אחר מומין⁷. ואף אשר עתה רבתה

שינויי נוסחאות

[ט] א. בכת"י אר. הוספה: סדר טעמיו. זה הכלל כל יום שאין אומרים בו מחינה אין אומרים דקמך לנד יום המילה וט"ו זכ"ו וט"ז כשנט ול"ג צעומר ושנה שלפני ערב יו"ט⁵. אין אומרים מחינה בערב יו"ט ולא למנח⁶. ובמנח אומרים למנח ציום המילה משום לשרא ליינוקא⁷ וכן מנהגינו. בכל שבע שיש בה יו"ט או צמולאי שנה שלפני אומרים והי נועם ולא אמה קדוש אלא וימן לך⁸. כלל דמילמא כל שנה שאומרים בו יזר אין מזכרין נשמוס⁹. [א] א. כותרת: הלכות פסח (ה. אוק.). ב. הראשונה שהעתיק אהלו לשנה צורמיישא (ג. 4. 19): בסוף ימיו (2). שכתב: שבעה (9). ג. הסכימו כל חכמי ישראל דשאלין ודורשין בהלכות פסח שלושים יום קודם לפסח (3). 19. 4. — בכת"י 19. בלי הזכרת הרוקח ומהרא"ק —. ד. ל' יום (9). 1. ק. 19. 4. פא. שכתב.). ה. הצט (1).

יוסף אומץ סי' תסט הכיאו כן בשם רבינו. 3. סימן תכו. וראה עוד בתשובות רבינו הנדפסות סי' יט וקנה. והובא בשמו בשו"ת מהרי"ו סי' קנט ובבי" סי' חכו בשם תשובה אשכנזית ובר"מ הארוך ובמטה משה סי' תקלג. 4. הטור באור"ח סי' תכ וביו"ד סי' תא הביא בזה מחלוקת חכמי אשכנז. ומקורו במעשה הגאונים סי' נח. ובשו"ע פסק דאומרים והרמ"א כתב שלא אומרים ובמהרא"ק סי' נא ופג יד כתב כדעת רבינו. 5. ראה להלן במהרי"ל הלי מילה סוף סי' יג, ולהלכה נפסק דאין אומרים צדקתך בימים אלו ראה שו"ע סי' רצב סעיף ב. 6. כ"כ מהרי"ל לעיל סימן א בשם המהרא"ק, וראה שם הערה 13. 7. ראה מהרי"ל הלי מילה. 8. כ"כ מהרי"ל סוף הלי שבת. וכן פסק הרמ"א סי' רצה. 9. כ"כ מהרי"ל לקמן הלי עשרת ימי תשובה סימן ג. [א] 1. ראה על כך במבוא.

2. ברייתא פסחים 1, א ונפסק בטושו"ע ריש סימן חכט. ומה שכתב "שואלין" ובגמ' איתא "שואלין ודורשין" ראה בשינויי נוסחאות ובביה"ל שם בר"ה שואלין. 3. סימן רמד. 4. סימן פח. 5. לפי הנוסח שברפוס ובחלק מכת"י יש להעיר א. כיון שהלימוד של שואלין שלשים יום נאמר בגמ' מדוע לא הביא המהרי"ל את הגמ' בפסחים ובמקום זה הביא סעד מדברי הרוקח. ב. מה שכתב בשם מהרא"ק צ"ע הרי דבר זה נאמר בגמרא שם. ג. במהרא"ק עצמו כתב ולכן דורשין שלשים יום כיון "דנפישו וחמירי הלי פסח" וזה כל חידושו של המהרא"ק ולמה השמיט המהרי"ל דבר זה. ולפי שאר הנוסחאות הדבר מיושב. בכת"י פר. כתב דין זה בשני מקומות. במקום אחד כתב הסכימו כל חכמי ישראל וכו' שהרי מרע"ה עומד בניסן וכו' משום דנפישו וחמירי וכו', וכאן לא הזכיר לא רוקח ולא מהרא"ק. אע"פ שכן הוא לשון מהרא"ק. ובכת"י או. כתב כן בשם מהרא"ק. ובמקום השני

ל' יום קודם ל' השכחה בגלותינו וזהו אחד מן הפי צומא רבה, לפי ש משום דנפישו וחו אלמא דחובה היא חל בו, דאז צריכי סדרם דרך כללות ועמדו פרשנים כ וגדול א' פי' הפין ילמוד הסדר, וכעו [ב] פעם אחת סי מקטנים ועד גדולי הציבור לשמוע ה — דרש מהרי" סג"ל — דר ממחיס⁸ (97). ח. 2. הוספה: הפרשנים (2). הציבור כדי להודיע חוקי אל [ב] א. דרשה (10). והס

6

דרשות ופסקי הלכות

למרנא ורבנא חיים אשכנזי
בן מרנא ורבנא יצחק אור זרוע מווינא

נערך והוגה מחדש מכתבי יד
בתוספת מ"מ השוואות והארות
תוכן ענינים ומפתחות

מאת

מנחם אביטן

בלאאמו"ר הגאון מוהר"ר משה שליט"א

פעיה"ק ירושלים תובב"א
שנת תשס"ב לפ"ק

בחול היה רגיל לקח רק מקטורן של שבת שלו והיה מקדש הלבנה. וחוחם מחדש חדשים²⁴. ואמר סימן יב"ם ברו' יוצרך ברו' כוראך ברו' מחדשך²⁵, וי"א²⁶ סימן יעק"ב יוצרך עושך קונך כוראך, אבל בספר²⁷ אינו סימן יב"ם. ומרקד ג' רקידות ואו' תפול עליהם וכו' וכן למפרע²⁸. ומהר"ח²⁹ שמע בשם הר' משה פולדא שאין לעמוד תחת הגג ולקדש, אלא כחצר או כרחוב במקום טהרה³⁰. ואין מקדשה אלא א"כ תהא זריחתה ניכרת על הקרקע, וזה כת' רבי' אור זרוע³¹ דכה"ג הוי לילה גמורה הן לשבת הן ליום הכיפורי הן לכל תעניות. 67 ונותן שלום לג' בני אדם או [אם] אין שם אלא אדם אחד נותן לו שלום ג' פעמים³² והולך לביתו שמח וטוב לב³³. וקידוש הלבנה הספר³⁴ קורא אותו הקבלת פני השכינה וזה שהשאיר לנו הקב"ה להקביל פני השכינה. ובשכר זה עתידים להקביל פני השכינה ג"פ בשנה כמו שעשו אבותי ורי"ש ב"ב א"א ס"ס.

אע"פ שצריך להתענג בר"ח, משנכנס אב ממעטין בשמחה¹³, ונהגו¹⁴ שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין. 66 ושמעתי שמהר"ח היה נוהג למוזג בחצי מים ויש שאפי' זה אוסרין. וכן נהגו לרחוץ¹⁵, אבל לכבס ולספר לא ראה בספר ולא שמע¹⁶, אמנם דיש שבתות בשנה שאינם מסתפרים¹⁷ וגם בזה אין קפידה, אבל שבוע שחל ט' באב כתוכה אסור אפי' לספר ולכבס¹⁸. וחייבין אנו להחזיק מנהג אבותי משום דכתיב¹⁹ אל תטוש תורת אמן.

ודין ברכת הלבנה אמ' רבו' דיכול לקדש עד יום י"ו בחדש²⁰. ומהר"ח שמע מן הר' ישמעאל שהרב ר' אביגדור כ"ץ היה נוהג לחזר ולקדשה תוך ג' ימים²¹.

76 ומקדשים במוצאי שבת שהוא מבושם ומלוכב מלושי נאים²². ומהר"ח ראה את מהר"ם²³ שאפי'

סימן כ

[עניני שבת וכו']

68 הילכות שלש סעודות והילכות אם [שבת] כשבת רצה בברכת המזון בין בסעודת שחרית ובשלש סעודות. - דין אם שבת רצה [ונוכר] קודם הטוב והמטיב. - דין אם להתפלל קודם סעודה שלישית. - הילכות בין השמשות וחזרת אתה חוננתנו ואיסור מלאכה בלא תבדלה. - דין איסור מלאכה קודם סדר קרושה. - הילכות ברכת על נר של שלום בית. - הילכות נטילת ידים וחציצה. - הילכות ברכות קצת. - דין שצריך לברך ברכה אחרונה אמילו אחר ענב אהר.

להיות בהשי' מבטחך הודעתך היום¹ ג' נאמר בכבוד שבת שני' בו ג' פע' היום, ויאמ'³ משה אכלוהו היום וגו' ומכאן אמרו רבו' ג' סעודות בשבת, ושמא חאמר איני יכול לפזר לכבוד שבת ח"ל

בניו לת"ת שאם פחת וכו' ואם הוסיף מוסיפין לו. ולא הזכר שם הנוכה ופורים ועי' אר"ז שם שהוסיף מפסיקתא [והוא בפסיקתא דר"כ פ' ולקחתם לכם הוצ' מנדלבוים עמ' 402] ר"ח והולו של מועד ע"ש. וכן בויקרא רבה פ"ל ס' א' צוין בהג' מהר"ב דנשבורג כיצה שם, הזכר גם ר"ח ע"ש. 13. תענית כו, ב. 14. עי' אר"ז ח"ב ס' תי"ד. 15. אפשר דצ"ל - ולא לרחוץ, ועכ"פ זאת הכוונה עי' אר"ז שם. 16. היינו שרבינו לא ראה בשום ספר וגם לא שמע ממנהג זה שלא לספר ולא לכבס מר"ח אב ורק שבוע שחל בו הזכר כגמ' שם כט, ב והאר"ז שם ע"ש, אכן מנהג זה נובע מס' המנהגים לר' יצחק אייזיק טירנא מנהג חודש אב ע"ש ובהג' ומנהגים שסביב הסי' שם. 17. כגון שבת חוה"מ וערב שבת חזון, עי' אר"ז שם. 18. עי' תענית שם ובאר"ז שם. 19. משלי א, ח. 20. עי' סנהדרין מא, ב ובאר"ז (ח"ב ס' תנ"ו). 21. ואפי' כיום א' וכ"ה ד' הרמב"ם פ"י מברכות הרי"ז והסמ"ג עשין כ"ז (קיד, ב) [ועי' אר"ז ח"ב ס' תנ"ו], אכן עי' ברבינו יונה שעל הרי"ף ברכות (כא, א מדפיה"ד ד"ה נהרדעי) שכי' שיברך לאחר ב' או ג' ימים אבל ירח כן יזמו מתוך קטנותו אינו נהנה מן האור ע"ש. ועי' כ"י (אר"ז ס' תכ"ו מתו' ד') ובשו"ע שם. 22. עי' מס' סופרים פ"כ ה"א ובאר"ז שם. 23. הובא בשמו גם בהגמ"י פ"י מברכות (אות ס') ומשם בתה"ד (סי' ל"ה) ושם - היה לובש סרבל מכובד אשר לו ע"ש. 24. סנהדרין מב, א. 25. עי' אר"ז שם - בוראך, יוצרך, מחדשך. וכ"ה ברקח (סי' רכ"ט). ובשכלי הלקט השלם (סי' קס"ז) איתא במקום, מהדשך - מקדשך, וכ"ה בטור (אר"ז ס' תכ"ו). 26. כ"ה במס' סופרים לפנינו שם בה"ב וכ"כ בתשב"ץ (קטן ס' ר"כ). וכי' שם שהוא ר"ח יעקב, מפני שצורת יעקב חקוקה בלבנה) והובא בטור שם כשם י"א. 27. ככה"ג כוונתו למס' סופרים שם וכפי שהיתה גי' האר"ז שם. 28. עי' מס' סופרים שם ובאר"ז שם. 29. הובא במהרי"ל מנהגים הלי' ר"ח (סי' ט') ובחשו' מהרי"ל החדשות (סי' מ"ו), ועי' כהער' בסמוך. 30. עי' ד"מ (אר"ז ס' תכ"ו סק"ג) שהביא כן בשם הג' אלפסי החדשות ובמג"א שם (סקי"ד) ובס' יוסף אומץ (סי' תס"ט) כשם מהרי"ל. 31. ח"ב ס' ת"ד. ושם מיירי לענין תענית והי' לכאן כמו שהמשיך רבינו. 32. מקור הדין ממס' סופרים ריש פ"כ הובא באר"ז שם (סי' תנ"ו) [וברמ"א שם ס"ב] ושם איתא שאומר לחבירו ג' פעמים שלום עליכם ולא הזכר שם לומר לג' אנשים ע"ש. ועי' מנהגי מהר"ש (סי' ס"ד) שכי', ואם היו ג' אומר לחבירו האחד ב' פעמים שלום עליכם ולשני פעם אחת, מפי מהיר' שלום וניל שאומר שכתוב בדרשות מהר"ח א"ז כו. 33. מס' סופרים שם 14 הוהדרני מר א

ב(א) תנא דבי ר' ישמעאל אילו לא זכו ישראל וכו'. שם
 ופירש הכל זו (סי' מג) בשם ה"ר יונה (ברכות כג). ד"ה כאלו
 מקבל כלומר שהוא נראה ע"י גבורותיו ונפלאותיו: כתב האגור
 (סי' תקנ"א) שאין לקדש החודש אלא צלילה ומסתברא דשרגא צטיהרא
 למאי אהני עכ"ל [א] יו"ד:
 גרסינן במסכת סופרים אין
 מברכין על הירח וכו' עד ב"ב
 טוב. הכל צפ"כ (ה"פ-ג) ומדברי
 תלמודי הרב רבינו יונה נראה שלא
 היה גורם נמסכת סופרים אין
 מברכין על הירח אלא צמולאי שנת
 סתת צסוף פרק תפילת השחר (שם)

כאלו ילא מחוץ למחוס למעלה מעשרה יתן נמחשבה להקביל פני
 השכינה ואין להקפיד אלא לכתחלה להפטר לקדשה אס"כ כגון
 שנועות כשאל א' ז' אצל צליל ט"ו ודקות דלא אפשר לצרך צלילה
 שלאחריו דכבר נתמלא פגימתה יש לצרך צליל ט"ו ונחשבה כחבתי
 צלורך (שו"ת צ"ח סי' פ"ג):
 וכתב בית יוסף צסוף סימן זה
 ע"ש ה"ר יוסף גיקטיליא דעל פי
 הקבלה אין לצרך עד שיעברו ז'
 ימים עליה וכן כתב צסולתן ערוך
 (פ"ד) ואפשר דמשמע ליה הכי
 מדלמחר רבי יוחנן לשם כל המצרך
 על החודש צומנו כאלו מקבל פני
 שכינה כתיב (שמות י"ג ז') החודש

ולא מיום קביעות החודש: דב תנא דבי רבי
 ישמעאל אילו לא זכו ישראל אלא להקביל פני
 אביהם שבשמים (ג) פעם אחת בכל חודש דים כא
 אמר אביי הילכך מברכין מעומד כב. מרימר ורב
 אשי מכתפי להו ומברכי פירוש דרך חשיבות
 להקביל פני שכינה דרך כבוד. גרסינן במסכת
 סופרים אין מברכין על הירח אלא במוצאי

זה לכם וכתיב התם (שמות ט"ו ז') זה אלי ואנוהו דמדלמחר צומנו דלא אילטרין דהא פשיטא הוא דאין לצרך לאחר שעבר זמנו צעל
 נרחק דהכי קאמר דלרין להמתין על עיקר זמנו לאחר שתקבל אורה משצעה ימי הצנין יט דבאזותה שעה הוא ליה כאלו מקבל פני
 שכינה שיאמר עליו זה אלי ואנוהו. מיהו איכא לתמוה דהלא מדקאמר תלמודא עד כמה מברכין על החודש עד שתתמלא פגימתה וא"ר
 יהודה עד שצעה ופירש רש"י אם לא צירך היום יצרך למחר עד ז' אלמא דלכתחלה מצרך עליה קודם שעברו עליה ז' ימים ונהרדעי
 לא פליגי עליה צהא אלא מוסיפין לצרך עוד עד י"ו כן ומו קשה דהרי ה"ר יונה כתב על הך דמסכת סופרים דאין מברכין על
 הלבנה עד שתתקנס פירוש עד שתתמק אורה שאדם נהנה מאור שלה דהיינו אחר ג' ימים וצ"ח יוסף מצינו אלמא דמברכין עליה
 מיד אחר ג' ימים וכן קיבלנו מרבותינו שכן נהגו כל הקדמונים שלא להמתין את המנוה ולקדש אותה צמולאי שנת לאחר שעברו
 עליה ג' ימים: תנא דר"י אילו לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהם שבשמים פעם אחת בכל חודש דיים. ופירש"י
 אילו לא זכו למנוה אחרת אלא לזו שמקבלין פני השכינה פעם אחת צמודם כדלמחר צגזירה שזה דיים אחר אצ"י הואיל ומקבל פני
 שכינה הוא מעומד צעי לצרכי מפני כבוד השכינה שהוא מקבל: דמרימר ומר זוטרא הוי מכתפי דהו ומברכי. נראה דלכא לומר
 שלא היה עומד כל א' צפני עמנו ומצרך אלא נחצרו יחד כתיפיהו להדדי ומברכין יחד שזהו דרך שציוצו להקביל פני השכינה ולכן

פרישה

(ג) אלא פעם אחת וכו'. כלומר שהוא נראה ע"י גבורותיו ונפלאותיו:

חדושי הגהות

תכו [א] עיין מולין (ס):

הגהות והערות

חי חלק ראשון פרק יט, וע"ע ספר בית דוד: כן י"ח וכן מתבאר
 מחשבות מנחם עזריה סי' ע"ח דהך מ"ד עד ז' לענין התחלה מיירי ומ"ד
 עד ט"ו אסילוק קאי ולא פליגי [ומ"מ מבואר שם דבלי ז' גופיה מקדש ועד
 ז' ולא ז' בכלל]. א"ר סק"ד עיי"ש וביאר ברכי יוסף פירוש הדברים, דלכאורה
 קשה דהא אמרו בש"ס ותרווייהו כרבי יוחנן ס"ל [דאמר דמברכין עד שתתמלא
 פגימתה] הרי רכולהו קיימי אסוף זמן וי"ל ברוחך דפליגי אמאי קאי רבי יוחנן
 רב יהודה מפרש דאהתחלת זמן קאי רבי יוחנן ונהרדעי ס"ל דאסוף זמן קאי
 רבי יוחנן. מיהו מלשון הטור שאמר והלכתא כנהרדעי משמע דפליגי ודלא
 כא"ר. שו"ת עולת שמואל סי' ס' עיי"ש באורך [עיי"ש דפליגי אמ"ש רמ"ע
 וא"ר שגם בליל ז' אפשר לקדש דאין נראה כן מברכי תשובת מהר"י
 גיקטיליא]: כאן ובש"ס וכ"כ בא"ר ואליהו וז"ל הגירסא בכל חודש וחודש
 דים וטעם הדבר דהטור כתב איך נוסח הקידוש הלבנה שבאים לפי"ס הלבנה
 שאין מברכין עליה בכל הלילות שמתחדשת שהיא אף לקבלת פני שכינה סגי
 בפעם אחד בחודש. שער הכולל פרק ל"ג אות י': כבן ז"ח הרמב"ם פרק
 י' הל' י"ז מהל' ברכות וצריך לברך ברכה זו מעומד שכל המברך על החודש
 בזמנו כאלו הקביל פני השכינה וכו' עכ"ל וכתבו האחרונים דחלוקים הם
 הרמב"ם והטור בהאי דינא דלרמב"ם רק ביום ראשון דהוי זמנו לכתחילה
 חשוב כמקבל פני השכינה וחייב לעמוד משא"כ שאר ימים דהוי דיעבר לא
 חשיב כמקבל פני השכינה וממילא אין חייב לעמוד וכמדויק סדר הדברים
 ברמב"ם שכתב דין מעומד על ברכת הלבנה בזמנו קודם שהחזיר לדין ט"ו
 יום אמנם הטור שלא כתב למילה "בזמנו" ס"ל שחשוב כמקבל פני השכינה
 כל הזמן הראוי לקידוש לבנה וממילא מותר בכל תע שמוקדש הלבנה, לעמוד.
 ומישוב פסיר אמאי המציין ברמ"א מקור דין זה כתב טור ולא הגמ' סנהדרין
 מ"ב דמהגמ' אין הכרח לכל הזמן וכשיטת הרמב"ם: הקשו האחרונים אמאי

המלא, (300 ק"מ) שינוי הזמן הוא לערך ג' שעות וכ"א דקות ונ"ד שניות ועל
 ברחק תתפרש כוונתו על הצל החלקי ולכן נראה כונת מהר"ל דאף דליקוי
 חמה מורה דאו הוא מולד האמיתי מ"מ אין אנו מחויבים לחשוב חצי כ"ט
 י"ב תשצ"ג מהליקוי דחשבון זה לא יכריח על ניגוד האמיתי דפעמים הלבנה
 הולכת במתון יותר וצריך זמן יותר מחצי כ"ט י"ב תשצ"ג מהמולד האמיתי
 עד הניגוד האמיתי וכמבואר במשנה פ"ק דר"ה פעמים כא בארובה פעמים כא
 בקצרה. שארית יעקב בתחלת ספרו אמנם צ"ע דברי השארית יעקב דמ"מ עדיף
 לנו לחשב חצי כ"ט י"ב תשצ"ג מליקוי חמה שהוא המולד האמיתי ממה
 שנחשב חצי כ"ט י"ב תשצ"ג מהמולד האמצעי, דיותר מדוקדק לחשב מהאמיתי
 מלחשב מהאמצעי. מחשבות בעצה חלק פרפראות לחכמה סי' ב' הל' קידוש
 לבנה עיי"ש במה שביאר דברי ה"ר יע"ע אוצרות ירושלים חלק ע"ט (סימן
 חתי"ד) אמר קביעות ליקוי לבנה לגאון ר' יחיאל אברהם וזכר במה שביאר
 כונת מהר"ל לחלק בין ליקוי לבנה לליקוי חמה: [זן משמע מלשון זה
 שכל זמן שנהנים מאורה אפשר לברך וא"כ אף אחר עלות השחר אפשר לברך
 אמנם מלשונות הראשונים אבודרהם שערי ברכות שער ח' שב"ל השלם סי'
 קס"ו ותניא רבתי סי' ל' מתבאר שמקדשים דוקא בלילה. בירור הלכה סעי'
 א' עיי"ש באורך וכן כתב בספר כף החיים (למהר"ח פלאג"י) סימן ל"ה אות
 ג' ועיין בשו"ת גור אריה יהודה חלק אר"ח סי' קמ"ד דס"ל שמשחשיכה אף
 שעדין אינו לילה [ומתבאר שם דהיינו סמוך לשקיעת החמה אחרית] אפשר
 לקדש הלבנה. וא"כ ה"ה לרבינו דמהני אחרי עה"ש כל זמן שחשיכה, ועי"ע
 בקונטרס התעוררות תשובה להמריש סופר שבסוף ספר המאירי ראש השנה
 סי' י' דסבירא ליה שמתור לקדש אחרי עלות השחר: [יתן וכן מבואר טעם
 זה באגודה. דע"ת אמנם לפי טעם זה ה"ה בלילי שבת אין לקדש עיין מג"א
 קפ"ו ומ"מ לפי הגרוא משו"ת מנחם עזריה משמע שיש להתמיד בשבת יותר

כתבו האחרונים דאין מקדשין הלכנה חמת הגג דאין זה דרך כבוד אלא יוצאין ממחת הגג לתוך הכתוב דרך שיוצאין לקבל פני המלך שיוצאין לקראתו כהן] מיהו כל זה היכא דאפשר אבל מי שחושש צאיזה מיתוש שלא יוכל ללאת לחוץ אי נמי כששרויין צין הגויס יכול לקדש צימתו דרך חלון ופתח יכיל:

שבת ל' כשהוא מבושם ובגדיו נאים ותולה עיניו כנגדה ומיישר רגליו ומברך ואומר ג' פעמים סימן טוב תהיה לכל ישראל ברוך בוראך ברוך יוצרך ברוך מקדשך לא] ורוקד ג' פעמים כנגדה ואומר בכל פעם כשם שאני רוקד כנגדך ואיני יכול ליגע בך כך אם ירקדו אחרים כנגדיו

ד"ה נהדעו) צמכת סופרים אמרו אין מצרכין על הלכנה עד שתצטעם יש אומרים עד מוצאי שבת שמצרכין על הצמטים ואין זה מתקבל כלל דמה טעם הוא זה לתלות הדבר צמטאי שבת ויש מפרשים שתצטעם לשון חופה ודומה לו עבד צמטאי לצריה ורלונו לומר משעה שתעשה כמו חופה שהיא גדולה קצת ומאירה צמטתיה ונראה למוציא שפירושו משתמתק מלשון לצמטאי קלל (סוכה נא.) כלומר משעה שמתוק האור שלה ואלס נהנה ממנה שזה הוא אחר צ' או ג' ימים אבל ירח

כן יומו מתוך קטנותו אין האור שלו מתוק שאין אדם נהנה ממנו עכ"ל ואף על פי-שצמטלים דידן כתוב צמטאי אין מצרכין על הירח אלא צמטאי שבת וכמ"ס רבינו מ"מ למדנו מדברי הרב רבינו יונה שאין מצרכין צמט הלכנה עד שיעברו עליה שלשה ימים דמשמע דנלא היא דמסכת סופרים הוא סובר כך לפי שקודם לכן אין אדם נהנה מאורה כגון: **כתוב** צמטמת הדשן (ס"י לה) הרוואה לננה צמטתושה צימי החול ואומר נמחין מלכרך על חידושה עד מוצאי שבת אם ליל מוצאי שבת הנא אינו לילות הרבה צמטת כגון ז' או ח' שאפילו אם יהא מעונן צמטאי שבת וג' או ד' לילות אחריו עדיין יש זמן לנכרך עד ליל ט"ו כהאי גוונא יפה להמתין עד מוצאי שבת אבל אם ליל מוצאי שבת הנא יהא לילות הרבה צמטת שאם יהא מעונן צ' או ד' לילות אחריו יעבור זמן הצמטה כהאי גוונא אין להמתין עד מוצאי שבת עכ"ל (ב):

ד. ודור"י גיקמיל"א צעל שערי אורה כתב צמטתושה על פי הקבלה אין לנכרך על חידוש הלכנה עד שיעברו עליה צמטת ימים כהן: **דרכי משה**

(ב) וכתב בהגהות מיימוניות פ"י דברכות (אות ס) דמורה"ם כשהיה מקדש בחול היה לובש סרבל מכובד שהיה לו עכ"ל. במהרי"ל הלכות ט' באב (ג.) מהרי"ל לא היה מקדש הלכנה במוצאי שבת של חזון ישעיה כדן אך המתין עד מוצאי שבת נחמו כי אין מקדשין לבנה אלא מתוך שמחה עכ"ל כהן] ונראה דדוקא אם שבת נחמו סמוך לט' באב כגון ט' באב ביום ה' כה"ס אבל ט' באב ביום ג' או שבת נחמו י"ג בחדש אין ממתנין על מוצאי שבת אלא מקדשין בחול אחר ט' באב כה"ס] דיש לחוש לימים

המעוננין כנ"ל. עוד כתב דמהרי"ל לא היה מקדש החדש בתשרי עד אחר יום כיפור כי אז נמי מאויימים מכה הדין ואין בהן שמחה עכ"ל וכן המנהג לקדש הלכנה במוצאי יום כיפור אם נראית בלילה ההוא ונראה דדוקא במוצאי יום כיפור שהוא יום טוב ואיכא שמחה מקבלין אבל בשאר מוצאי תעניות אין לקדשה דאין שרויין אז בשמחה כן. כתב עוד במהרי"ל הלכות יום טוב מהרי"ש היה מקדש הלכנה במוצאי שבת שחל להיות בו יום טוב ומהרי"ל לא רצה לקדש הלכנה ביום טוב:

והערות

שהם בשמחה אז אפשר לקדש אפילו קודם טעימה משא"כ שאר תעניות לא שרי לקדש קודם טעימה מיהו אחר טעימה שרי ושאינו מטיב שאסור כל ליל מוצאי ט"ב [עיין הערה לעיל] שמשום אבילות נגעו ביה ואף שלשון רמ"א השווה שניהם שכתב ט"ב או שאר תעניות ע"כ כוונתו דשום רק לענין שאסור קודם טעימה לקדש. ספר החיים ס"ב: [כן בשו"ת רמ"ע מפאנו ס"י ע"ח כתב דלא בעינן ז' שלמים ועיין שו"ת הח"ס ס"י תכ"ב שהשיג עליו ותורף דבריו דבעינן כניסת וציאת שבת ואין להקשות מנגא שהיה המולד שעה אחת קודם ציאת השבת דסגי בכה"ג וא"כ מתבאר כרמ"ע מפאנו דעיין שו"ת עצי ברושים יו"ד ס"י ס"ג שהביא את תשובת החת"ס הג"ל ובתו"ד הוסיף המילים [מדיליה] דהא בשבת אין מקדשים הלכנה ור"ל בזה ליישב הקושיא' הג"ל וא"כ יצא תמיד ז' שלמים. אחרונים. וע"ע כהאי ענינא בספר ישועות יעקב סק"ו וברעת תורה טע"ב: **בשו"ת מגידות ס"י ק"ב תמה על** הבית יוסף שסתם כאן ובשו"ע ולא הביא רק דעת הרי"ג ולא הביא דעת הרמב"ם והרא"ש והטור דס"ל דאף ביום הראשון מצוה לברך הלכנה: **כת** האחרונים הכיאו ליד רמ"ה שם בסנהדרין [עיין בה"ל ד"ה מברך שהביא לפירוש זה] שפירש שמכתפי מתמת שזקנים היו ולא היו יכולים לעמוד והיו עבדיהם סומכין על כתפיהן ומצרכין מעומר. ומדויק כפירוש זה ממה שנקט הגמ' זה המעשה חיכף להא שאמר אביי שנימרינהו מעומר ולפי"ז הפירוש אין ראייה לדברי הב"ח לקדש חוץ לביתו ועיין בית דוד שס"ל שזה ג"כ הפירוש בדברי הטור שסמך את המעשה לדינא של צריך לברך מעומר ולכן לא כתב הטור למילה אהרדי [בגמרא דידן ישנו למילה זו אלא שרש"ל מחקה]. וע"ע שו"ת תורת רפאל ס"י נ"ד: **כת** משמע רק בכה"ג שרי אמנם ממעשה דמהרש"ל הביאו מטה משה ס"י תקל"ז משמע אף בליכא שום מיתוש שרי לברך דרך חלון וטעם פלוגתתן, דמהרש"ל ס"ל כמ"ש שלטי הגבורים שסביב למרדכי אות א' שמהר"ם שמע מרבינו משה מפלייני שאין לעמוד תחת הגג אלא בחצר או בחוב במקום טהרה בשעת קידוש לבנה וכי וכתבו תוס' ולא נודע אצלינו טעם המנהג [אמנם נראה שטעם מהר"ם כמדויק

כגן נחלקו האחרונים אי העיקר, ההנאה וכן ס"ל לשו"ת יהושע ס"י יד וא"כ אף באין רואה הלכנה וכגון במכוסה בעננים רק שיש אור גדול כמו שיש לילה כיום יאיר מהני וסמך דבריו ע"פ דברי רש"ל הובאה במג"א סק"א. ולא נפטר בברכת המאורות בוקר וערב דהא יש כמה לילות שאינה נראית כלל, ואף בשאר הלילות לא בכל הלילה ולכן חשיב הנאה לברך ע"ז. ומ"מ מצוה מן המובחר לקדש בראיית הלכנה. אמנם בשו"ת רבינו יעקב מליטא או"ח ס"י ז' ס"ל דהעיקר הוא ברכה על מעשה בראשית כבדקים וקשת וא"כ דוקא ברואה רק דמ"מ בעינן כשיאותו לאורו ג"כ דבעינן שיהיה לו ג"כ הנאה מחידוש הלכנה [הועתק מספר שו"ת יהושע שם] וכן ס"ל להרב זרע אמת חלק ג' תשובה מ"ג ודקדק לשון הרמ"א בסעיף א' "בעת שהלכנה זורחת ונהנים מאורה" [ובאגור שלפנינו וכן הלשון המובא בבית יוסף ליחא, להאי לישנא "שהלכנה זורחת"] דבעינן חרתי ראיית הלכנה, ונהנה מאורה, [ומסיק שם שבדיעבד אי רק נהנה מאורה וכגון בחולה יגיד ברכת הלכנה בלא שם ומלכות] ועיין שו"ת אדני פו או"ח שנראה לו להלכה ולא למעשה שבגונא שאם לא יקדש הלכנה ידחה המצוה לגמרי וכגון בימים מעוננים-או חולה או יושב בחפיסה מותר לקדשה אף במכוסה בעבים דכל האי דינא הוא רק למצוה מן המובחר עיי"ש בפרטי הדינים שהעלה וע"ע דע"ת מה שחידש [ויש לחלק דנראה איכא רואה ליכא] וע"ע ברכ"י אות ד' באורך. וע"ע שו"ת רבינו שלמה איגור תאו"ח ס"י י"ב שתמה דבש"ס סנהדרין מב. מוכח שאין הברכה משום הנאה: **כדן פירוש** דגלמוד דין זה במכל שכן ממה ששינו במסכת סופרים שאין מקדשין את הלכנה אלא בבגדים נאים וכל שכן שלא בעינו הגוף, אמנם בסדר היום דף פ"ב סבירא ליה להיפך שאדרבה יותר יש ענין לקדש הלכנה במוצאי ת"ב כשהוא מעונה, שכשהוא מעונה ראוי הוא לקבל פני שכינה, ואף כספר נגיד ומצוה ס"ל שעדיף לקדש במוצאי ת"ב אמנם מטעמא אחרתא והוא מצד שלבשר ישראל שעתידים להתחדש כמותה: **כהן** עיי' בה"ל ד"ה קודם: **כה"ס** עיין כנסת הגדולה סימן תקנ"א שתמה על הרמ"א דבתרומת הדשן [הביאו כ"י כאן] כתב כגון שהשבת ז' או ח' ומנין ליתן קצבה של לפני

שם בנסתהרין [מא] ב
 ונבחרתי:
 טור עמוד רפכ:
 ב"ש שם ד"ה והר"י [בס]
 י"י יוסף גיקטילה בעל
 י"י אורה בתשובה כ"א:

ציונים לרמ"א
 זשוכת מהר"ל [ימן]
 י"ו:
 הגהות אלפסי
 החרשות [סג]:

הגהות והערות

אולם ב"ש שם העמק
 העור מ"ח" המולד:
 כן הוא באל"ה רבה,
 ה" סופר, וחסונה וו
 ומ נסיון עי ונכלה
 נסיון קנה [קא]:
 הכנסת הגדולה שם
 "אל"ה מ"י מלאכי שעת
 י"ן לאחר מגדולי
 ז"ת ב"ש המלמד
 ! והר"י המאירי ז"ל
 ד"ה י"ו ב"ל"ה, וכן כתב
 ה" כנסת הגדולה
 י"ג ופסקו חמור ומ"י
 ד"ה מא" ב ד"ה שם
 הרשב"א בשם [וע"ש]
 המחנה עמוד [שם]:
 בתוספת רבנו פרץ
 טו י"ח, ובהגהות
 י"י להר"י [סימן קנ"ג
 ד"ה כתב ד"ה י"ו ט"ו
 כ"ל, וע"ש:

בפסוק חמור ומ"י
 כתב וכן כתב הר"י
 י"י ב"ל"ה, והוסף
 ז"י [מדוע המאירי שם
 ד"ה ב"ל כתב "הוא"
 וס"י נדרש אל"ה מלאך
 י"י י"ה הוא" כ"י:
 י"י י"אור הל"ה ד"ה
 י"ן משמע ב"ל רמה
 י"א שם בנסתהרין:
 תשובה זו נדפסה
 ב"ש דוד אור"י סימן
 קל"ז:

בן גינת הר"י יונה
 סופרים [פ"ח הל"ה
 ז"ב עמוד רפ"ג ד"ה
 ולפניו במסכת
 ה"ה בש"א
 "וקף על המנ"ך:
 סיני עמוד רפ"ג
 י"ן שלש פעמים אמן
 ליה"י, ומשמע דק"י
 ז'אומת חסול עליהם
 נמש, אל"ה אמן ומ"י
 נ"ר פעם אחת:
 י"י עושן קודש [לוח
 אעמק כנכי יוסף
 [שם נזכר א"ס
 ומ בל"ה וה"י א"י

יב מיום המולד. מלשון זה משמע דלא חשבינן מעת לעת, כגון
 שחל המולד עשרים שעות על יום ראשון אסור לקדשה ציוס שני,
 ולדברי רמ"א מותר לקדשה דהא חשבינן ח"י כ"ט י"ז מש"ג
 משעת המולד ואם כן כ"ך לחשוב י"ד ימים י"ח שעות שז"ז חלקים
 וח"י, ואם כן רמ"א ב"ל להוסיף,
 ולשונו משמע שבה לגרוע שכתב
 ואין לקדשה וכו'. ונאמנת בטור
 [עמוד רפ"ג כתוב ו"ל, וה"י שעה
 עשר משעת י"י המולד חשבינן להו,
 משמע דחשבינן מעת לעת, ואם
 חל במוצאי שבת שמים או שלש
 שעות בלילה מותר לקדשה מחלה
 ליל שני, ולדברי רמ"א אסור:
 י"ג שבעה ימים. וז"ל הרמב"ם

ג יעד אימתי מברכין עליה עד ששה עשר
 י"ב מיום (ט) המולד (ו) ולא ששה עשר בכלל:
 הגה (ט) ואין לקדשה אלא עד ח"י כ"ט י"ז מש"ג מן
 המולד:
 ד (י) אין מברכין עליה (ג) עד שיעברו י"ג (ב) שבעה
 ימים עליה: הגה (יא) (ט) ואין מקדשין הלבנה
 (ד) י"ד תחת הגג:

ב"ש י"י [י] וסמ"ג [עשין ס סוף ק"ד, כ] ואם לא צירך ליל ראשון
 מברך עד יום י"ו. וכתב רש"ל צ"אוריו [לסמ"ג שם, נכרת הולאה
 והנסקה] מכאן משמע דאין צריך להמתין שלשה ימים כמו שכתוב
 בלקוטי ספריים, עכ"ל. ובספר הקנה [סוד נכרת הל"ה] כתוב גם כן
 מ"נה מן המובחר לקדשה ציוס ראשון, אבל במגיד מ"שירם [ש"ר
 השי"ם] כתוב גם כן להמתין שבעה ימים, וכן כתוב בעשרה מאמרות
 מאמר אל"ה מי חלק א"י סימן י"ט, ובל"ה [ספי"ג ד] כתוב אל"ה חל
 מוצאי שבת קודם שבעה ימים סומכין על רבינו יונה [נכרת כ"א, ה
 ד"ה והרשב"א] ומקדשין אחר שלשה מפני שהוא מוצאי שבת, וגם מפני
 שהצ"ח מקובצין וצרכו עם הדרת מלך [מש"ל י"י, ס"ן]. וכן כתב
 הב"ח [עמוד רפ"ג ד"ה וכתב] שלא להמתין המוצאי, אבל אם מוצאי
 שבת קודם שלשה ימים אין מקדשין, דיכולין להמתין עד מוצאי
 שבת הב"ח, כמו שכתוב ספי"ג ב' [נהגה]: י"ד תחת הגג, ולא נודע
 אצלנו טעם המנהג (שם בהגהת אלפסי של"ה הגורמים על המרדכי נכרת
 רמז קפט אות א). ומהר"ל [הגהות ראש חודש עמוד ו] כתב הטעם שלא
 יאחיל עליה שום טומאה. וב"ח [סוף הסימן] כתב הטעם שיוצאין
 לרמז, כדרך אדם שיוצא לקראת המלך, וכן כתוב בהגהות מנהגים
 [ד"ן נכרת הל"ה]. ומכל מקום אל"ה י"ו לו א"ה מיוחד או שצרכים בין
 העובדי כוכבים מקדש תחת הגג, עכ"ל. וז"ל משה משה [סימן
 מק"ג] אני ראיתי רש"ל ז"ל כשהיה צבצורת שמה ולא רצה ללכת
 לחוץ, וי"ו ופחת החלון נגד הלבנה וקידשה, עכ"ל [ועשין מה שכתבתי

ב"ש י"י [י] וסמ"ג [עשין ס סוף ק"ד, כ] ואם לא צירך ליל ראשון

מברך עד יום י"ו. וכתב רש"ל צ"אוריו [לסמ"ג שם, נכרת הולאה
 והנסקה] מכאן משמע דאין צריך להמתין שלשה ימים כמו שכתוב
 בלקוטי ספריים, עכ"ל. ובספר הקנה [סוד נכרת הל"ה] כתוב גם כן
 מ"נה מן המובחר לקדשה ציוס ראשון, אבל במגיד מ"שירם [ש"ר
 השי"ם] כתוב גם כן להמתין שבעה ימים, וכן כתוב בעשרה מאמרות
 מאמר אל"ה מי חלק א"י סימן י"ט, ובל"ה [ספי"ג ד] כתוב אל"ה חל
 מוצאי שבת קודם שבעה ימים סומכין על רבינו יונה [נכרת כ"א, ה
 ד"ה והרשב"א] ומקדשין אחר שלשה מפני שהוא מוצאי שבת, וגם מפני
 שהצ"ח מקובצין וצרכו עם הדרת מלך [מש"ל י"י, ס"ן]. וכן כתב
 הב"ח [עמוד רפ"ג ד"ה וכתב] שלא להמתין המוצאי, אבל אם מוצאי
 שבת קודם שלשה ימים אין מקדשין, דיכולין להמתין עד מוצאי
 שבת הב"ח, כמו שכתוב ספי"ג ב' [נהגה]: י"ד תחת הגג, ולא נודע
 אצלנו טעם המנהג (שם בהגהת אלפסי של"ה הגורמים על המרדכי נכרת
 רמז קפט אות א). ומהר"ל [הגהות ראש חודש עמוד ו] כתב הטעם שלא
 יאחיל עליה שום טומאה. וב"ח [סוף הסימן] כתב הטעם שיוצאין
 לרמז, כדרך אדם שיוצא לקראת המלך, וכן כתוב בהגהות מנהגים
 [ד"ן נכרת הל"ה]. ומכל מקום אל"ה י"ו לו א"ה מיוחד או שצרכים בין
 העובדי כוכבים מקדש תחת הגג, עכ"ל. וז"ל משה משה [סימן
 מק"ג] אני ראיתי רש"ל ז"ל כשהיה צבצורת שמה ולא רצה ללכת
 לחוץ, וי"ו ופחת החלון נגד הלבנה וקידשה, עכ"ל [ועשין מה שכתבתי

ספי"ג א' סי"ק א'. וכל שכן כשיש מצואות המטונפות מוטב לקדש צבית:

שערי תשובה

(ט) המולד. עיין באר היטב. ועיין בשו"ת נודע ביהודה [מהרור קמא א"ח]
 סימן מ"א [עמוד צ"ד וברך] אם לא יכלו לקדש שהיה מעונ וכו' וכו' ובעוד
 שהיה קודא קריאת שמע נראית הלבנה, ואם ימחין עד שיקרא קריאת שמע
 ויחפול שמונה עשרה יכלה הזמן של קידוש הלבנה, ודאי כיון שהוא שעת
 הרחוק יפסק קריאת שמע ויברך ברכת הלבנה, ואם אפשר לגמור הפרק ולפסוק
 בין הפרקים לא יפסק באמצע הפרק. ולענין אם יש לפניו קריאת שמע
 וברכותיה וקידוש הלבנה, אם יש איהו לילוח עדיין דכולי האי אין לחוש
 שחתכה, קריאת שמע עדיף, דהר"ר ומדאורייתא. ואם הזמן קצר שיש לחוש
 לעניים וכן אם העת גשמים ולפי הזמן יש לחוש גם בשלש לילות, יש להקדים
 ברכת הלבנה, וכן נהגתי כמה פעמים לקדש קודם מעריב, ע"ש. ועיין שם
 שכתב באם אירע זמן קריאת המגילה בעת כלות זמן קידוש הלבנה, ע"ש כמה
 חילוקי יינים, כתבתי בשערי אפרים ע"ר ה" ס"ק [ני"ג] [נו"ן] (י') שבעה. עיין
 באר היטב. ועיין בשכות יעקב [ח"א] סימן ל"ט במוצאי שבת שחל בה' בחורש
 וקדשו רוב הקהל על פי הוראה המורה, ושוב נחבקצו קצת לקדש ותכבית
 ונראית בליל ראשון ויש השש לומר דהואיל ונראה ונדחה אידוהי עד אחר
 שבעה מן המולד, והשיב דלא שייך בבאן דחייב כלל וש"י לקדש בליל ראשון
 ע"ש. ועיין בשו"ת ב"ח סימן [פ"א] [פ"א]. ועיין בברכי יוסף [וא"ר ד"ה ומ"ש]
 שמה שכתבו בחשובת מנחם עזריה [הרמ"ע מנחם] סימן ע"ה והאל"ה רבה [פ"ק] י'
 יוסף גיקטילה [ח"א] י"י. [ו"ס]

(ג) עד שיעברו שבעה ימים. כתב מו"ח ז"ל [ב"ש עמוד רפ"ג ד"ה
 וכמ"ן ח"ל, א"כ לא למתוה מדממרינן בגמרא [פסח"ד"ן מא, כ] עד כמה
 מצרכין על החדש עד שהתמלא פנימה, [וכמ"ן] אמר רב יהודה
 עד שבעה, והרדעי אמרי עד ששה עשר, ופירש רש"י [ד"ה עד כמה
 מצרכין] (עד ז') אם לא צירך היום
 יצרך למחר עד שבעה, אלמלא
 דלכתחלה מברך עליה קודם שעברו
 עליה שבעה ימים, והרדעי לא
 פליגי בהא אלא מוסיפין עד ששה
 עשר, ומו קשה, דהא הר"ר יונה
 [נכרת כ"א, ה ד"ה והרשב"א] כתב על
 הך דמסכת סופרים [ד] דאין מברכין
 על הלבנה עד שהחצות פירוש עד
 שהתמלק אורה שאל"ה נהנה מאור

שלה, דהיינו אחר שלשה ימים. וכן קבלנו מרבותינו שכן נהגו כל
 הקדמונים שלא להמתין א"ה המולד, אלא לקדש א"ה מוצאי שבת
 אחר שעברו עליה שלשה ימים, עכ"ל [ב"ש]. ובל"ה [ספי"ג ד] כתב
 שאם חל מוצאי שבת הראשון אפילו חמשה ימים בחדש ורוחין זו
 הלבנה שאורה רב ומחוק, שיש לסמוך על רבינו יונה ולברך עליה,
 ולא ימתין עד אחר שבעה לברך בחול, ולא ימתין על מוצאי שבת
 שיהיה יותר מ"א ימים. וכן נראה לי למעשה, ולא צימם חליא
 מלמא אלא מעת שנהנין מאורה בטוב, ועל כל פנים אחר שלשה
 ימים: (ד) תחת הגג. כתב מו"ח ז"ל [ב"ש סוף הסימן] הטעם,
 דאין זה דרך כבוד, אלא יוצאין מתחת הגג לחוץ הרחוב כדרך
 שיוצאין לקבל פני המלך שיוצאין לקראתו. מיהו כל זה הי"ח דאפשר,
 אבל מי שמושב בא"י מיוחד שלא יוכל ללכת לחוץ, אי נמי כששריין
 בין העובדי כוכבים, יכול [לקיים] [לקדש] צביתו דרך חלון ופחת,
 עכ"ל. ב"ש [סוף הסימן] כתב דלאחר שאומר חפול עליהם כו'
 אומר שלש פעמים אמן אמן הללויה, וי"ך לצינו ב"ב טוב. כתב
 רש"ל בתשובה סימן ע"ז דקומא יכול לברך על הלבנה, אף שאין
 י"י יכול לברך מאורי [האש] [סימן רמז ספי"ג יג], כי זה נתקן על
 חידוש העולם, ודומה לי"זר המאורות [סימן סט ספי"ג ב]. מלאחי
 כתוב בשם ספר שושן סודות [ד] דמתחלה מתכחל בלבנה ואחר כך
 מתכחל למטה וגומר הברכה:

ג יעד אימתי מברכין עליה עד ששה עשר
 י"ב מיום (ט) המולד (ו) ולא ששה עשר בכלל:
 הגה (ט) ואין לקדשה אלא עד ח"י כ"ט י"ז מש"ג מן
 המולד:
 ד (י) אין מברכין עליה (ג) עד שיעברו י"ג (ב) שבעה
 ימים עליה: הגה (יא) (ט) ואין מקדשין הלבנה
 (ד) י"ד תחת הגג:

ב"ש י"י [י] וסמ"ג [עשין ס סוף ק"ד, כ] ואם לא צירך ליל ראשון

מברך עד יום י"ו. וכתב רש"ל צ"אוריו [לסמ"ג שם, נכרת הולאה
 והנסקה] מכאן משמע דאין צריך להמתין שלשה ימים כמו שכתוב
 בלקוטי ספריים, עכ"ל. ובספר הקנה [סוד נכרת הל"ה] כתוב גם כן
 מ"נה מן המובחר לקדשה ציוס ראשון, אבל במגיד מ"שירם [ש"ר
 השי"ם] כתוב גם כן להמתין שבעה ימים, וכן כתוב בעשרה מאמרות
 מאמר אל"ה מי חלק א"י סימן י"ט, ובל"ה [ספי"ג ד] כתוב אל"ה חל
 מוצאי שבת קודם שבעה ימים סומכין על רבינו יונה [נכרת כ"א, ה
 ד"ה והרשב"א] ומקדשין אחר שלשה מפני שהוא מוצאי שבת, וגם מפני
 שהצ"ח מקובצין וצרכו עם הדרת מלך [מש"ל י"י, ס"ן]. וכן כתב
 הב"ח [עמוד רפ"ג ד"ה וכתב] שלא להמתין המוצאי, אבל אם מוצאי
 שבת קודם שלשה ימים אין מקדשין, דיכולין להמתין עד מוצאי
 שבת הב"ח, כמו שכתוב ספי"ג ב' [נהגה]: י"ד תחת הגג, ולא נודע
 אצלנו טעם המנהג (שם בהגהת אלפסי של"ה הגורמים על המרדכי נכרת
 רמז קפט אות א). ומהר"ל [הגהות ראש חודש עמוד ו] כתב הטעם שלא
 יאחיל עליה שום טומאה. וב"ח [סוף הסימן] כתב הטעם שיוצאין
 לרמז, כדרך אדם שיוצא לקראת המלך, וכן כתוב בהגהות מנהגים
 [ד"ן נכרת הל"ה]. ומכל מקום אל"ה י"ו לו א"ה מיוחד או שצרכים בין
 העובדי כוכבים מקדש תחת הגג, עכ"ל. וז"ל משה משה [סימן
 מק"ג] אני ראיתי רש"ל ז"ל כשהיה צבצורת שמה ולא רצה ללכת
 לחוץ, וי"ו ופחת החלון נגד הלבנה וקידשה, עכ"ל [ועשין מה שכתבתי

ספי"ג א' סי"ק א'. וכל שכן כשיש מצואות המטונפות מוטב לקדש צבית:

באר היטב

(ט) המולד. עיין מ"א [ס"ק י"ג] שהעלה דה"י שעה עשר משעת המולד
 חשבינן להו מעת לעת, ואם חל במוצאי שבת שמים או שלש שעות בלילה מותר
 לקדשה מחלה ליל שני, ולדברי רמ"א אסור, ע"ש. ועיין דבר שמואל סימן
 רע"ז: (י') שבעה, והסכמת האחרונים אל"ה מוצאי שבת אחר שלשה [לחדש]
 מהמולד מקדשין או, מפני שהצ"ח מקובצין או וצרכו עם הדרת מלך, וגם
 שלא להמתין המוצאי, אבל אם מוצאי שבת קודם שלשה ימים אין מקדשין,
 דיכולים להמתין עד מוצאי שבת הב"ח, כמו שכתוב ספי"ג ב', [מ"א ס"ק יג]
 ע"ש: (יא) ואין, צ"ח כתב הטעם שיוצאין לרמז, כדרך אדם שיוצא לקראת
 המלך, וכן כתוב בהגהות מנהגים. ומכל מקום אל"ה י"ו לו א"ה מיוחד או
 שצרכים בין העובדי כוכבים מקדש תחת הגג, או צביתו דרך חלון ופחת, עכ"ל.
 וכל שכן כשיש מצואות המטונפות מוטב לקדש צבית, וכן כתב משה וז"ל,
 ראיתי רש"ל כשהיה צבצורת שמה ולא רצה ללכת לחוץ, וי"ו ופחת החלון נגד
 הלבנה וקידש, ע"ש, [מ"א ס"ק י"ג]. ועיין ס"ק א' מה שכתבתי שם. ט"ז
 [ס"ק ד] וסומא יכול לברך על הלבנה אף על פי שאינו יכול לברך
 מאורי [האש], כי זה נתקן על חידוש העולם, ודומה לי"זר המאורות,
 רש"ל סימן ע"ז:

י"ו ופחת החלון נגד הלבנה וקידשה, עכ"ל [ועשין מה שכתבתי

מבצור פריש מאן
 גולגולת אמת חרון זרוך גאלת
 מכוון ינאלי

11

Mat, Moses, ca. 1551 - ca. 1606

בס"ד

ספר

מטה משה

להגאון רבינו משה מפרעמיסלא, תלמיד המהרש"ל
עם הערות הגאון רבי ירוחם פישל פערלא זצ"ל

ספר

דרך החיים

השלם

להגאון רבינו יעקב מליסא
בעל נתיבות המשפט, חוות-דעת ועוד

ועמו ספר

נתיב לדרך החיים

תיקונים והערות לספר דרך החיים
להג"מ שמואל שלמה זלמן זצ"ל מביאלסטוק

בעזרתו יתברך

עיה"ק ירושלים תובב"א

שנת דת-שם לפ"ק

12

תקדו גרסינן במסכת ספריה הן מברכין על הריה אלה ב"ש כשהוא מבט' ונגדיו נאום . וכהו בנהגות מרדכי ז"ל מברך כהול ים לו לנכוח בנדי שבת . וכן הוא בהג"ה מיימוני מהר"ם כשהיה מקדים לברך כהול פן יעבור הזמן אז לבס הסרבל המוכרז שהיה לו :

תקלה כתב בהרומות הדפן הרואה לנהג בחידושה צימוי החול והמר נמחין מברך על חידושה עד מ"ש . אם ליל מ"ש הנא אינו לילות הרב' בהודש נגון ז' או ה' בהל' אם היא מעוון במ"ש וג' או ד' לילות אחריו כדיון יש זמן לברך עד פ"ו . בהל' ופה להמתין עד מ"ש . הכל אם ליל מ"ש הנא היא לילות הרבה בהודש שהיא היא מעוון בו וג' או ד' לילות אחריו יעבור זמן הכרחה . כה"ג הן להמתין עד מ"ש עכ"ל :

תקלו לדיעת הר"ם יורה הן מברכין ברכת הלבנה עד ביעברו עליה שלשה ימים . לפי שקודם לכן הן אדם יהיה מאורה . והרר"י ניקטל"ה בכל פערי הורה כתב בהשנה של פו הקבלה הן לברך על חידוש הלבנה עד שיעברו עליה שבעה ימים :

תקלו כתוב בהגהות יטב המרדכי מהר"ם שפע בשם רבי משה מגול"ו שאין לעמוד פחה הנג אלא צהר או ברהוב במקום שהיה בשעת קידוש הלבנה . וכחצו הח' דלא נודע הללו טעם המנהג שאין לעמוד פחה הנג עכ"ל בהג"ה . ומהר"י וי"ל שפע ממנה"ל כ"ן הטעם דהואיל והוא מקבל פני הכנינה צריך לנחת מראשו בני אדם כי הווא לקראת רצו וואה גנדו מראשו ע"כ . ואני ראיתי מורי הרב ז"ל שהיה יושב בהבורה שמה וטוב לב והגיע שעת קידוש הלבנה ולא היה כוונה לנחת לחת וזויה לפתוח

ההלון נגד הלבנה וצריך ברכת הלבנה והקדשה : **L** תקלה **כתב** עוד בהגהות סביב המרדכי הן מקדשין אלא עד שהיא זריחה' ויכרח ע"כ קרקע וכ"כ ח"ו דכה"ג הוי לילה לכל דבר ע"כ . וכ"כ האגור שאין לקדש החודש אלא בלילה ומאחרת דשרגא בעיהר' למאי אהני ע"כ :

תקלט כשמוקדש הלבנה תולה עיניו כנגדה ומיישר רגליו ומברך והומר ברוך "יוצרך ברוך "עושך ברוך "קונך ברוך "בדחך כי יעקב והיה רצו לו . ודוקק ג"פ והומר פסם שאני רוקד בו . והומר תפול עליהם הימנה ופחד בגדול זרועך ידמו כהן ולמפרע והומר כן ג"ע כ"כ הסוד . והדוקק כתב ד"ל בענין זה תפול עליהם הימנה ופחד בגדול זרועך ידמו כהן עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קיית . קיית זו עם יעבור עד ה' עמך יעבור עד כהן ידמו זרועך בגדול ופחד הימנה' עליה' מיפול וכן היה כוונת מורי הגדול מהר"ם ז"ל :

תקמ ואומר ג"פ שאם עליהם . ואם הן עמו ג' בני אדם וכן שלוש ג"פ לאדם ה' . והר"ם אומר דמשיב כהול ובשמיב ג"פ די כן בהגהות סביב המרדכי . וע"כ וחינה שלוש זה כתב מהר"י בהשנה מסוס פמחה הואיל וקבלו השכינים ומהר"ר הירץ כתב ששמוע מנורדכי לדיק שקבל מראשונים אחריו כי קלל ואמר תפול עליהם הימנה ופחד רח"י לומ' להצירו לא עליך כ"א שלוש שלוש :

תקמא קברה מההסיד מהר"ר יודא מריגינשפורג לומר קול דודי הנה זה בא מדלג על ההר' מקפן על הגבעות דומה דודי לנבי או לעוסר האילים הנה זה עומד אחר כחליו משגח מן ההלכות מתימן אחרים עכ"ל :

הקק המישי מעמוד העבודה

הנה אנוי שולח לכם את אליה הנטיח לפני בוא יום ה' הגדול והנורא . ובזה יסורן גם כן מה שקורין אותו שבת הגדול ולא שבת גדול אף הקשה מורי ז"ל הוי להו לקרות שבת וערבה ע"ש התהלת ההפסדה כמו שבת חזון שבת נהמו . וז"ל דהא והא מרומם במלת הגדול ההפסדה והגם . טעם אחר מלאחי בשם שיבולי לקט לפי ששבת שלפני פסח מאחרים העם בבהכ"ל לשמוע הלכות הפסח ולספר בנסים ונפלאות שעשה הקב"ה עם אבותינו בנארים . ומשני האימור הזה שמהאחרים בנית הכנסה וראה להם היום גדול ועל כן הרגילו לקרותו שבת הגדול . והמכס המקבל החסיד רביו שלמה מלכו האריך בקריאת סס זה עיין בדרכיו 97 כ"ה :

תקמג כתב הר"ר אשר ז"ל בהלכות פסח נהגו כל ישראל לעשות להם בערב שבת הגדול . הגדול לפי גדלו והקפן לפי קטנו וקורין אותו קלח עני ובלע"ז להם בית הכנסת ומחלקין אותו לעינים ומיזם שוללו ע פתולה מאירה בתפוח עכ"ל

לעשות פסל
אן שברך בע"ז
ו חדשים יזכר
כראשי חדשים
מך לנתי שיה
ע"ש שמדרשו
פיה על השום
הן לעגל ימן
הרב ר' יהודה
מועדים נקמו
ופו ועשו ענות
נת שופר של
סבות כנגד
ופי הדשי השנה
יס . וכשהשמו
לא היו בחיות
ב' ימים לא
ס' ל' דלחיות
שום מלחמה
או לטוות אכל
כל מלחמה
הב"כ שכן
בית :

ין א"ר אחה
א"ר ויהן כל
שנינה כתיב
נא ר' ישמעאל
זביהם ש"במי'
ועל היתה
ס הר"ר יונה
ד"ו . ומהר"ר
לא היה צריך
כלומר ביה
דמנהגו טוב
ומול ועונש לבי
זלא פנימה של
והמשכיל יבין
החודש על
והליך כער
הכלבו הטעם
ודש ולקר זין
במערב ולבנה
על החוססת
לברך וזהו
עיו אחרי עד
י"י ע"י משעת
י"ב ה"ה .
זוה"כ במלוי
ע"כ תשל"ז

ספר

יוסף אומן

פסקים ומנהגים לכל ימות השנה
 עם מנהגי ק"ק פרנקפורט
 וענייני מוסר ומידות

מאת רבי יוסף יוזפא האן נירלינגן זצ"ל
 ראש הדיינים בפרנקפורט

נדפס לראשונה בשנת תפ"ג

יוצא לאור ע"פ כתבי יד ודפו"ר
 עם מבוא, הערות, ציונים, מפתחות ונספחים
 על ידי
 עמיחי כנרתי
 עורך: יואל קטן

מכון שלמה אומן שע"י ישיבת שעלבים
 תשע"ו

לתקון עוד בחודש ההוא. והזמן לקידושה הוא מסוף שבועת ימים⁶ עד חצי כ"ט י"ב תשצ"ג מרגע המולד⁷. ואם יראה אדם שממשמש סוף הזמן לבוא, דהיינו בלילה אחד סמוך לסוף הזמן, או אפילו יותר מזה אם הוא שעת גשמים, אל יעצרנו הגשם והשלג או חושך אישון ואפילה מלקום ממיטתו אפילו בחצות לילה ואחריה מלחפש בחפש מחופש ברחובות קריה⁸ ובחצריהם ובדירתם, אולי יוכל לקדשה קודם שיעבור המועד.

ונ"ל שאם עשה כל מה שמוטל עליו כנ"ל ולא הועיל לו לקדשה בזמן הנ"ל או היה אונס בדבר, לסמוך אכל הפוסקים⁹ שפסקו מתוך התלמוד¹⁰ לקדשה עד מהמולד י"ו, ולא בכלל, כי זה הזמן¹¹ לא כתב אלא מהרי"ל בתשובותיו¹², והוא בעצמו כתב במנהגיו¹³ עד י"ד¹⁴, ומקדימין מפני זה למוצאי שבת, כמו שאכתוב סי' ת"ט¹⁵ (כת"י ב').

תסת. ואפילו אם יהיה ליל שבת ויראה בעיניו חשש גדול להעברת הזמן יש לו לקדשה בשבת, כי הטעם שכתב מהרי"ל בהלכות שבועות¹⁶ דאין לקדשה ביום טוב בי יש תחומין למעלה מעשרה¹⁷ הוא חלוש וקלוש מאוד, ובמקום מצוה עוברת אין לחוש לו, דדווקא התם גבי שבועות שעוד יש חזון למועד הלבנה בזמן זמנים יש חשש, ולא זולת¹⁸. וכן נהגתי על פי הגאון מהר"ר ישעיה¹⁹ סג"ל ז"ל אב"ד פה ורגבורט, וגם הנהגתי אחרים גדולים וטובים ממני, לקדשה בליל שבת כשהשעה עוברת²⁰ [נהנה זכיתי לקבוע הלכה לדורות בשבת נחמו צצ"י²¹ שקדשה אחורי רחוב שקורין וואל²² כרוב עם יותר ממנין, וגם האב"ד²³ קידשה ע"פ עדותי בשם הגאון אביו הנ"ל, אבל השמש לא היה מכריז על רחוב כשאר ימות החול²⁴ (כת"י ב').]

7 תסת. ומי שרואה את הלבנה בביתו באישון לילה בשעה שכני אדם ישנים, ומתיירא ללכת יחידי אנה ואנה לקדשה במקום הגלוי תחת השמים, עד כי רב הפחד עליו שעל ידי כן לא יקדשנה בלילה ההוא ואז יעבור²⁵ זמן קידושה, נראה לי דאין לחוש לדברי המחמירין לקדשה דווקא תחת השמים, דהיינו מהרי"ל²⁶ ומהרי"ר²⁷, ויש לסמוך על דברי הגאון מהר"ש לוריא

6 כשיטת השו"ע סי' תכו סעי' ד, ע"פ הקבלה. ודעת הרבה פוסקים ראשונים ואחרונים שאפשר לקדש אחר שלושה ימים, וכן נהגו רבים באשכנז, ראה מנהגי מהרי"ל עמ' קסג לגבי חג שבועות ושו"ת הב"ח סי' פ, ועיי"ש במקור חיים ובמ"ב ס"ק ד. וע"ע שו"ת שבות יעקב ח"ג סי' לט ושו"ת רבי יהודה מילר סי' קיא ד"ה ועיי"ו חדשתי.
7 כשיטת שו"ת מהרי"ל סי' יט וסי' קנה ושו"ת מהרי"ל ווייל סי' קנט, וכ"פ הרמ"א שם סעי' ג.
8 רחובות העיר של הגויים, ראה לעיל סי' קסט ולקמן סי' תרצג, תשל ותתפור.
9 וכ"פ בשו"ע סי' תכו סעי' ד, שמברכים עד סוף ט"ו יום משעת המולד, והיינו ט"ו יום שלמים.
10 סנהדרין מב, א.
11 חצי כ"ט י"ב תשצ"ג.
12 שו"ת מהרי"ל סי' יט וסי' קנה.
13 מנהגי מהרי"ל עמ' ז.
14 ולא י"ו בכלל.
15 בדפוס סי' תעב.
16 מנהגי מהרי"ל עמ' קסג.
17 עירובין מג, א, וראה ביאר טעם זה בשו"ת הב"ח סי' פ. במנהגי מהרי"ל שם כתב טעם נוסף, מפני

שנראה ברכת הלבנה כעין תחינה ואין לומר ביו"ט, וכתב בשם רבו מהר"ש שלא היה מקפיד על זה. והרמ"א סי' תכו סעי' ב פסק כמהרי"ל.
18 וכ"כ בשו"ת הב"ח שם, במ"א ס"ק ז ובמ"ב ס"ק יב. אמנם במנהגי מהרי"ל שם מבואר שלא היה מקדש בשום יו"ט, והיינו גם ליל סוכות וליל פסח שהם ממש בסוף הזמן.
19 הורוויץ בעל השל"ה.
20 וכ"כ בלקט יושר או"ח עמ' קמט (דפ"ר עמ' 69) שמהר"א היה מקדש בשבת כשלא היה יכול ביום חול.
21 באותה שנה שבת נחמו היתה ט"ו לתודש, וא"א היה לקדש במוצ"ש. היו קהילות באשכנז שנהגו לקדש הלבנה לאחר מוצאי ט"ב, ראה לקמן סי' תעא ומנהגי ורמזא לר"י שמש סי' קצו הערה 18.
22 ראה על היוזאלי לעיל בסי' ט.
23 מה"ר שעפטיל הלוי הורוביץ, בן הגאון השל"ה.
24 ראה על הכרזה זו במנהגי ורמזא לר"י שמש סי' סג.
25 יהיה בית מיוחד שיעבור (כת"י ב').
26 מנהגי מהרי"ל עמ' ז ע"פ דרשות מהר"ח אור זרוע סוף סי' יט בשם ר' משה פולדא.
27 כ"כ בשמו במטה משה שמובא לקמן. וכ"פ הרמ"א סי' תכו סעי' ד.

ד"ל שכתב בעל מטה מ"ה היה רוצה לצאת לחוץ, ו מקום טוב בעיני להוציא גם אם בראש כל חוג מבמקום הטינופת²⁹. וז הטינופת אל יקדשנה כל דאיסור כרת דכי דבר ה' וקידשנו³⁰ וקידשנו³¹ תע. ראיתי מנהג אבותי בלילה ההוא את הלבנה לשעה עוברת, אין להקני תעא. ומפני טעם זה אין חוץ ממוצאי יום הכיפור מותר לקדשה אחר האכ לי, מפני דמדויגא היה ר' תעב. טוב לקדשה כמו: למולד⁴¹ אין להמתין, ו ותהיה המצוה עוברת⁴². תעג. ואפילו אם מקדש אשר לו⁴³. ונראה לי דל 28 יושב בחבורה (שם). 29 וכ"כ במ"א שם ס"ק יד. 30 במדבר טו, לא. וראה י מהר"ז כינגא בהגה עמ' ג במקום הטינופת. 31 מקדשין הלבנה. 32 בכת"י: רבי. 33 וכ"כ במקור חיים סי' מהרי"ל. בנוהג כצאן יוסף שאחר הקבורה מותר. 34 עיין בסימן הבא לגבי קיד 35 טעם נוסף מיוחד לט"ב ר סי' יד ובלקט יושר או"ח עו 36 וכ"כ הרמ"א סי' תכו סעי' 37 קהלת ט, יז. וראה במד"ר על מוצאי יוכ"פ (והובא נ והאמר, וכ"כ הרמ"א סוף כ דברי הרמ"א סי' תכו סעי' לקדשה במוצאי יוכ"פ גם לנ בלילה הזה, וכ"כ במ"ב סי' אדם כלל קיח סעי' טו. וע"ע ועמ' שד-שה שאין מקדשין: ואחר ט"ב, מפני שאין ש ובלקט יושר או"ח עמ' קנ-ג

ז"ל שכתב בעל מטה משה שראה אותו יושב²⁸ שמת וטוב לב והגיע שעת קידוש הלבנה ולא היה רוצה לצאת לחוץ, וציוה לפתוח החלון נגד הלבנה וקידשה, עיין שם סימן תקל"ז. ומכל מקום טוב בעיני להוציא הראש חוץ לחלון בעניין שלפחות לא יהיה ראשו תחת הגג. גם אם בראש כל חוצות יש טינופת מוטב לקדשה בבית¹ וכן לאיתי נהוג ציטרסלוג שנת מבמקום הטינופת²⁹. ואם אי אפשר רק לקדשה במקום השוק, ואין³¹ צרחות מפני סגויס, והחליות אינן נקיות, וכיכ עימנו דאיסור כרת דכי דבר ה' בזה³⁰.
 וקידשנו כמדור צית כמורף, ולאמרו שכן מנהגם ככל המדינות. חיים אולמל^L

תע. ראיתי מנהג אבותינו תורה, שכשיש בר מינן מת ברחוב העיר שלא נקבר אין מקדשין בלילה ההוא את הלבנה³³, מפני שצריך להיות בשמחה בשעת קידושה³⁴. אכן אם יש חשש לשעה עוברת, אין להקפיד על זה.

תעא. ומפני טעם זה אין מקדשין אותה קודם תשעה באב³⁵, ולא בשום מוצאי תענית ציבור³⁶, חוץ ממוצאי יום הכיפורים דכתיב ביה לך אכול בשמחה לחמך³⁷. ונראה לי דבכל תענית אחר מותר לקדשה אחר האכילה³⁸, וכן הסכמנו פה למעשה. אכן במוצאי תשעה באב לא ברירא לי, מפני דמדינא היה ראוי לנהוג אבילות גם בעשירי³⁹.

העב. טוב לקדשה במוצאי שבת כשהוא מבושם⁴⁰. אכן אם במוצאי שבת הוא אחר עשירי למולד⁴¹ אין להמתין, משום חשש שלא תהא הלבנה נראית בלילות שאחריה מפני עננים, ותהיה המצוה עוברת⁴².

תעג. ואפילו אם מקדשה בחול מצוה ללבוש בגדי שבת⁴³, ומהרי"ל⁴⁴ לבש הסרביל המכובר אשר לו⁴⁵. ונראה לי דלפחות לא ילך בגילוי שוקיים כמו שרגיל ללכת בביתו בלילה⁴⁶. אכן

שכך מנהג רינוס אבל באושטריך נהגו לקדש בדווקא לפני יוכ"פ כדי שזכות המצוה תעמוד ביום הדין.
 38 כ"כ בה"א ובמ"ב שצויינו בהערה הקודמת.
 39 עיין בתענית כ"ט, א דברי רבי יוחנן ובטור וב"י סי' תקנ"ט על אכלות זו. וכ"כ במקור חיים סוף סי' תקנ"ט, וכן משמע במנהגי מהרי"ל שם שקידש במוצאי שבת נחמו, ומבאר שלא קידש במוצאי ט"ב. אולם בספרי המקובלים מובא שיש לקדש הלבנה תמיד דווקא במוצאי ט"ב, מפני שהיא סימן לגאולתם של ישראל, ראה בברכ"י סי' תקנ"ט סעי' ח ומנהגי ורמזא לר"י שמש סי' קצו הערה 18.
 40 טרשו"ע סי' תכו סעי' ב ע"פ מסכת סופרים.
 41 אחר י' בחודש (כת"י א').
 42 וכ"פ הרמ"א שם ע"פ תרוה"ד סי' לה.
 43 רמ"א סי' תכו סעי' ב, שיש ללבוש בגדים נאים. ובשלטי גיבורים על המרדכי ברכות פ"ח אות א כתב בגדי שבת, והר"ד במטה משה סי' תקלד. וע"ע במ"ב שם ס"ק ז.
 44 כ"ה גם בכת"י, ונמצא בחידושי מהר"י בינעא עמ' קסח הגה נח שכך ראה אצל מהרי"ל רבו.
 45 וכ"כ בהגהות מיימוניות ברכות פ"י אות ס שכך נהג מהר"ם, והר"ד בתרוה"ד סי' לה.
 46 וכן לעיל סי' ג הזהיר על כך לשעת התפילה, וראה בטרשו"ע סי' צא סעי' ה.

28 יושב בתבורה (שם).
 29 וכ"כ במ"א שם ס"ק יד.
 30 במדבר טו, לא. וראה לעיל סי' ט. וכן בפסקי מהר"י בינעא בהגה עמ' קסט הזהיר שלא לברך במקום הטינופת.
 31 מקדשין הלבנה.
 32 בכת"י: רבי.
 33 וכ"כ במקור חיים סי' תכו סוף סעי' ב בשם מהרי"ל. כנוהג כצאן יוסף הל' קידו"ל סעי' ג כתב שאחר הקבורה מותר.
 34 עיין בסימן הבא לגבי קידוש לבנה במוצאי תענית.
 35 טעם נוסף מיוחד לט"ב ראה בשו"ת מהר"י ברונא סי' יד ובלקט יושר או"ח עמ' קנ (דפו"ר עמ' 69).
 36 וכ"כ הרמ"א סי' תכו סעי' ב.
 37 קהלת ט, יז. וראה במדרש קהלת רבה ט, ז שהוא על מוצאי יוכ"פ (והובא בתוס' יומא פז, ב ד"ה והאמר, וכ"כ הרמ"א סוף סי' תרכד). ועד כאן הוא דברי הרמ"א סי' תכו סעי' ב. וס"ל לרבינו שמתיר לקדשה במוצאי יוכ"פ גם לפני אכילה, בגלל השמחה בלילה הזה, וכ"כ במ"ב סי' תכו ס"ק יא ע"פ החיי אדם כלל ק"ח סעי' טו. וע"ע במנהגי מהרי"ל עמ' רמד ועמ' שד-שה שאין מקדשין את הלבנה עד אחר יוכ"פ ואחר ט"ב, מפני שאין שמחים לפני כן, עיי"ש, ובלקט יושר או"ח עמ' קנ-קנא (דפו"ר עמ' 70) כתב

י: כ"ט י"ב תשצ"ג
 : אחר סמוך לסוף
 'ג או חושך אישון
 ש ברחובות קריה⁸

הנ"ל או היה אונס
 'ד י"ו, ולא בכלל,
 צהגיו¹³ עד י"ד¹⁴.

מן יש לו לקדשה
 וב כי יש תחומין
 'חוש לו, דדווקא
 ולא זולת¹⁸. וכן
 ה הנהגתי אחרים
 תי לקבוע הלכה
 יותר ממנין, וגם
 מכריז על רחוב

ו, ומתיירא ללכת
 שעל ידי. כן לא
 ומחמירין לקדשה
 ון מהר"ש לוריא

ז ואין לומר ביו"ט,
 זיה מקפיד על זה.
 רי"ל.
 : ס"ק ז ובמ"ב ס"ק
 מבואר שלא היה
 ל סוכות וליל פסח

זט (דפו"ר עמ' 69)
 היה יכול ביום חול.
 ט"ו לחודש, וא"א
 'ח באשכנז שנהגו
 "אה לקמן סי' תעא
 ו הערה 18.

כן הגאון השל"ה.
 ו לר"י שמש סי' סג.
 י (ב').
 "שות מהר"ח אור
 לדא.
 ובא לקמן. וכ"פ

Shapira, Elijah ben Benjamin Wolf

ספר

אלִיָּה רֵבָה

חיברו וגם יסדו הגאון הגדול המפורסם
 מוהר"ר אלִיָּה שפירא זצ"ל
 שהיה ריש מתיבתא ודרשן דק"ק פראג
 בן הגאון כמוהר"ר זואלף
 שהיה אב"ד דמדינת פיהם

בן הגאון הגדול המפורסם בדורו מוהר"ר שמעון
 שהיה אב"ד ור"מ בק"ק פראג

(נוסח השער בדפוס ראשון)

נסדר ונדפס מחדש בהגהה מדויקת
 באותיות מאירות עינים בהידור רב

בעיה"ק ירושלים תובב"א

בשנת תשנ"ט לפ"ק

נראה לי ולמדתי מתשובת מנחם עזריה סימן ע"ח דפירש
הך מאן דאמר לענין התחילה ומאן דאמר עד י"ו קאי
אסילוק ולא פליגי ודו"ק, ומכל מקום מבואר שם דבליל
שבע גופיה מקדש דעד שבע ולא בכלל שבע אפשר לפרש
כן דעת שולחן ערוך, ומה שכתב עד שיעברו שבעה ימים
רצה לומר שיבוא יום שביעי וקל להבין ועיין ס"ק ט'.

טו קודם תשעה באב וכו'. דשוין באבילות ואם כן הוא
הדין אבל תוך שבעה, אבל אם לא ישלם אבילותו עד
עשירי בחודש ימתין עד ליל י"א ויקדש בימי אבולו (מגן
אברהם), ונראה דמקדש בכיתו אם יכול ועיין יורה דעה
סימן שצ"ד סעיף ב'.

טז במוצאי תשעה באב וכו'. עיין סוף סימן תקנ"א ובסדר
היום וכנסת הגדולה מתירין בכל מוצאי תעניות ולכן
נראה לי יחיד המתענה יקדש עם הציבור משום ברוב עם
הדרת מלך ואפילו ציבור המתענין אם יראו שיעבור הזמן
יקדשו בליל תענית (מגן אברהם). וטוב לטעום מיד קודם
קידוש מיהו כדי לקדש בציבור עדיף משימתין כדי לטעום,
נראה לי:

סעיף ד

ד יז תחת הגג וכו'. אלא בחצר או ברחוב במקום טהרה
(שלטי גיבורים דף נ"ג), וכתב הב"ח ואחרונים מי שחושש
באיזה מיוחד ולא יוכל לצאת לחוץ או כששוין בין
הכותים או שיש מכואת טינופת יקדש בבית דרך חלון
ופתח ורש"ל עשה כן כשהיה יושב בחבורת שמחה. פה
פראג מקדשין לפעמים בבית הקברות צריכין ליוהר
להתרחק מקברים ארבע אמות עיין יורה דעה סימן ש"מ:

יח [לבוש] כגון שבועות וכו'. אתה מוצא בפסח גם כן
אבל בסוכות לא משום לא אד"ו רא"ש (מלבושי יום טוב).
ולעניות דעתי בכיון דקדק הלבוש וכתב שבועות שאפשר
לקדש אחר כך אבל פסח וסוכות דאי אפשר לקדש אחר
כך מותר אף כשחל באמצע שבוע וכן פסק הב"ח במעשה,
ונראה דכן הדין בליל שבת דמותר באי אפשר אחר כך:

יט [לבוש] לאפשר הטעם וכו'. כהאי גוונא כתב בתשובת
מנחם עזריה סימן ע"ח זה לשונו, דכיון דעדיף כבוד
שבת כלה מלכתא וקדושת יום טוב מהקבלת פני לבנה:

כ [לבוש] אין מערבין וכו'. וקדמונינו אמרו דמיחזי כיוצא
חוץ לתחום:

סימן תכז

א [לבוש] אלא רצוני לומר וכו'. כתב מלבושי יום טוב
כל זה יצא לו מרמב"ם פרק ז' מהלכות קידוש החודש
ולא השגיחו על השגת הראב"ד שאם יהיה באמצעי
בבגה"ז למה לא נדחה לאמיתי וכי חטאו אד"ו שלא יהיה
האמיתי בהם וזהו בגה"ז שיהיה בהם, עד כאן, ודבריו
נכוחים, ועוד הוסיף בעל יסוד עולם במאמר פ"ח להשלים
דברי הראב"ד באמרו שהרי האמיתי עם האמצע כיום א'

ט [לבוש] דהיינו עד עבור וכו'. פירוש דבתשובת מהרי"ל
סימן קמ"ג מסתפק השואל אי אמרינן מעת לעת מן
המולד והשיב עד עבור חצי כ"ט וכו' והיינו מעת לעת,
ובזה מתורץ כל מה שדקדק מגן אברהם. ובעולת תמיד
כתב צריך עיון דלפי מה שכתב רמ"א שאין מקדשין ביום
לית נפקא מינה בזה ודו"ק, עד כאן, נראה שהבין דאף
שמולד הוא בחצי יום' או לילה אין מתחילין לחשוב אותו
יום כלל אלא מתחילין לחשוב מתחילת הלילה שאחריה
ולכך הקשה שאין נפקא מינה בין ט"ו יום שלימות או חצי
כ"ט וכו' דלעולם הזמן כלה קודם ליל י"ו, וליתא דמאותה
שעה שמתחיל המולד מנינן מעת לעת חצי כ"ט י"ב תשצ"ג
דהא בעינן מלואה של לבנה ואם כן נפקא מינה טובא אחר
שכלה הזמן אסור לקדש:

י [לבוש] ליקוי הלבנה וכו'. אבל סתמא סמכינן אחשבונו
שהוא המולד ראה אפילו אם הוא ליקוי חמה שהוא מולד
אמיתי קודם שש או אחריו מהרי"ל:

יא [לבוש] אם יראה וכו'. היינו כיון שרוצה לעשותה מן
המובחר מותר להמתין אם אין להסתפק שתהא עוברת
אבל כשאר מצוה שאינו ממתין לעשותה מן המובחר אסור
להמתין שאין מחמיצין את המצוה, ובתשובת בית יעקב
סימן קמ"ב האריך לחלוק ולאסור אף כשאין עוברת אף
כשרוצה לעשות מן המובחר והכל לחינם שהרי מייתי
תרומת הדשן סימן ל"ה ראייה מדתני בחליצה ובגדול עד
שיבוא ממדינת הים ליתני עד שיבוא ממדינה למדינה בארץ
ישראל אלא דוקא בזה שמא לא יבוא לעולם ממדינת הים
הוא דלא משהינן, גם מה שהאריך להקשות שם הא
חיישינן למיתה אפילו זמן מועט לא קשה מידי דבזה
שממתין כדי שיעשה מצוה מן המובחר הוי כעושה דוגמת
קידוש לבנה אחר יום כיפור, גם רש"ל חילק בין הא דאין
עושה מצוה לעושה איסור בידים ודו"ק, וראיה מעובדא
דפנחס בן יאיר בחולין שלא רצה לסעוד אצל רבי ואמר
השתא לא מצינו שהולך לפדיון שבויים לאו ראייה כלל
דשבוי כולהו איתנהו ביה ושמא ימות השבוי, ועוד דשם
בהמתנה לא יהא מצוה מן המובחר יותר מקודם גם שאר
ראיות שם אינן:

יב [לבוש] אבל ליל מוצאי שבת וכו'. כתב מגן אברהם
דצריך לחשוב אם ישארו עוד חמשה לילות עד חצי
כ"ט י"ב תשצ"ג מיום המולד:

יג [לבוש] יש ללבוש וכו'. בגדי שבת (שלטי גיבורים) ואין
נוהגין כן (כנסת הגדולה):

יד [לבוש] ונראה לי שאם חל וכו'. וכן הסכים מלבושי
יום טוב והב"ח ואחרונים כתבו לקדש במוצאי שבת
אחר שלוש ימים משמע שאם לא קידש במוצאי שבת אין
לקדש כלל באמצע שבוע עד שיעברו שבעה ימים כמו
שכתב בשולחן ערוך, ומה שמתמה הב"ח הביאו הט"ז
מש"ס שם דלחד תנא אין מברכין אחר שבעה אלא קודם

76 [ז] מהר"י סג"ל לא היה מקדש הלבנה בשום יום טוב שהל' במוצאי שבת כגון חג השבועות כי הל' א"כ. ויהיב טעמא כשם שיש תחומין למטה כך יש תחומין למעלה, ואין להקביל פני השכינה ביו"ט חוץ לתחום²². ועוד דנראה ברכת הלבנה כעין תחינה ואין לומר ביו"ט²³. אמנם העיד על רבו המובהק מהר"ש²⁴ דלא היה מקפיד והיה מקדש גם ביום טוב מוצאי שבת²⁵.

שינויי נוסחאות

[ד] א. ואמר שארי המ"ר משה יפה ז"ל לפני מהר"ל שאל טעמא... (5). ב. הסבר: וכשמקבל פני הלבנה כאילו יולא לקראתה חוץ לתחום (2). ג. ומנגעט אליו מהר"ל ראשו והורה לדבריו (5). ד. חוספה: מהר"י סג"ל לא הלך לשיטה גם ביום א' אחר איסרו חג אך חזר ההלכה בלוחו יום, וכן עמא דנר (4). בורמיישא לשבת י"ג סיון אומרים זולת אין לנו אלקים עוד זולתיך מושיע. וכן לגזירת ורנקורט אומרים לשבת כ"ה סיון זולת של רבינו אליעזר שיסד על גזירת ערפורט זולת אין לדיק ומושיע. י"ז בתמוז אומרים בורמיישא זולת מרבינו יקר ב"ר שמואל שיסד על גזירת פולנהיים אזכרה אלקים נגיחתי בלילה (אוק).

אגודה בהגה בסוף מסכת סופרים, וע"ע בסמ"ק מצוריך (מהדורת הר"ש שושנים, ירושלים תשל"ג) ח"א עמ' שכח הג' 3. וראה גם בחק יעקב סי' תצד סק"ב מ"ש על דברי הט"ז בריש סי' תכו על אודות דברי המהר"ש, (הדברים שהובאו אינם זהים למקור שלפנינו).
5. כ"כ בשו"ת הרשב"א שם. למעשה הסכימו האחרונים לדעה זו דווקא אם לא קידש קודם שבת או יו"ט שהוא לילה אחרון שאפשר עוד לקדש, ואם לא יקדש עתה יעבור זמנו, אבל באופן שיכול לקדש אח"כ אין להקל. עי' מג"א סי' תכו ס"ז, ובמשנ"ב שם ס"ק יב ובשער הציון ס"ק יב-ג. ודברי רבינו הובאו בספר יוסף אומץ סי' תסח. וע"ע בשו"ת שבות יעקב ח"א סי' יב וח"ג סי' לא שהאריך בביאור הלכה זו.

[ז] 1. וכ"כ הרמ"א בד"מ סי' תכו ובהגהותיו על השו"ע סי' ב בשם מהר"ל, וראה בשו"ת ב"ח הישנות סי' פ מ"ש"כ ע"פ דברי רבינו ובשיירי כנסת הגדולה שם הגהות על הטור אות ג. וראה לקמן הערה 4.
2. כ"כ בשו"ת הרמ"ע מפאנו סי' עח. וע' בשו"ת הרשב"א ח"ד סי' מה, ובשו"ת הרדב"ז ח"ד סי' אלף רג (קלג).
3. ע' שו"ת רמ"ע מפאנו שם שדחה טעם זה. ועי' בשו"ת ב"ח הנ"ל שהמהר"ש לא חשש לטעם זה כי זה נוסח הברכה.
4. ראה בנידון בספר המנהגים לרבינו אייזיק טירנא (מהדורת מכון ירושלים) עמ' ק בהגהות המנהגים אות קנו, ושם איתא דגם בליל שבת לא חש לקדש את הלבנה. ושם הובא במקור להלכה זו מספר

ל"ל
שבת
עד
ש"פ
ות"ב.
צד"ב.
המה
משום
קדירה
נולד⁴,
אוכל
י⁵ וכ"כ
בשבת
ואל אומר
יאמר אם
עומ על
זר שהוא
ר הליבור
כמו לומר
(2).
זר אע"פ
זה ואפילו
ז בני האי
וראה גם
ת"ב ח"ב
ע' במטה
נה. וע"ע

ספר מהר"ל - מנהגים

יבא זמנא ד' גרמ' ל' אמת : ספ"ו

מנהג יגור תכ"א אשכנז
מנון : כנסת - גמ"א

יב מיום המולד. עיין מ"א. היינו כי משמע שלם מחלוקת דבר, המחבר קובר "מיום" המולד, לא "משעת" המולד, אם נלמד ט"ו יום שלימות והשמיט דעת מהרי"ל בנחשונה סימן קמ"ג י"ו (עיין אליה רבה [ס"ק ט'] אף על פי שבב"י [עמוד רפג ד"ה ומ"ש] הביאו, אם כן להמחבר פעם חומרא ופעם קולא. ולהר"ב גם כן פעם חומרא ופעם קולא, ולפון ולפון לקדשה משמע דרך לגרוע בזה, וזאמ"ל לפעמים קולא גם כן. ואם נלמד להמחבר גם כן כמהרי"ל רק כ"ט י"ב מש"ג אלא שהוסף המחבר חומרא מיום המולד, אם כן הר"ב רק להספיק בזה, קשה הלשון. ונעור משמע ט"ו יום שלימות, הוה רק קולא לחוד. ולדינא אנו אפ"ן לנו אלא דברי הר"ב לחוד כמהרי"ל בנחשונה, ומשנין מעט לעט כ"ט י"ב מש"ג, ופעם קולא ופעם חומרא. ועיין אליה רבה [ס"ק ט'] ומהרי"ל [סימן קמ"ג]. ועיין לנ"ט [סעיף ד] כמה שכתב אם היה ליקוי לבנה, הוצא נכס ש"מ מהרי"ל סימן [ט] כז"י [שם] ודברי משה [מות א]. ואני העני אפ"ן ל"ו ידועה בזה כלל, וקשה ל"י אם יהיה ליקוי לבנה שז"ל ערוב לנאורה שהמולד אמימי היה, ובעת הליקוי הוא אמצע כ"ט י"ב מש"ג, אם כן אפ"ן נעשה בנשנון ומעוזה. ואפ"ן אני מבין וסוף ידועה בזה, וכוונתי הכל נכון הכלל אשר מסרו לנו קדמונינו ז"ל, ועיין פרי חדש כאן [מות ג]: יג שבעה ימים עיין מ"א. ועיין מה שכתבנו ט"ו אומ ג' מזה, אם לאחר שלשה ימים בחול אם ראוי לקדשה, והנך קשה ימים נמי משעט לשנין לה, עיין באות י"ב: י"ד תחת הגג. עיין מ"א. ועיין סעיף א' אומ א' בלא א' אפשר לפסוק החלון כל שרואה על ידי וכוונתי נמי רשאי לקדשה בעת הדמק, יע"ש. וכוונתי [מות ד] כתבנו מזה, יע"ש:

[בראשית א, טז] שני המאורות הגדולים. לעמוסי בטן, הם ישראל, העמוסי בטן [ישעיהו מו, ג] יציאת מצרים השגחת השם יתברך עלינו. וכלל הכוונה להשם יתברך לבדו, וזולתו ח"ו אין לברך ולהתפלל, רק על ידי הלבנה נראה גבורותיו, וזה [סנהדרין מב, א] להקביל פני אביהם די, עיין ב"י [עמוד רפג ד"ה תנא]:

ביאור הגר"א

[ז] [כסף ג הנה] ואין לקדש אלא. גמרא שם [סנהדרין מא, ב] עד שתתמלא כר: [ח] [ספיף ד הנה] ואין. שם [מב, א] מרימ כר:

מחצית השקף

אין מקדשין הלבנה אלא כשתחבשם, וכתב הר"ר יונה שיש מפרשים עד מוצאי שבת שאז הארם מבושם, וכדלעיל ספיף ב', ויש מפרשים דקאי על הלבנה, משעה שמתוק האור שלה ונהנים ממנה שהוא אחר שנים או שלשה ימים. עכ"ל. ואם כן כשהוא מבושם שבת וגם אחר שנים ושלשה ימים דיוצאים ידי שני הפירושים יש לקדשה: אבל אם מוצאי שבת קודם שלשה ימים בו, אף דלדעת הר"ר יונה יכול לקדשה דהא כתב שנים או שלשה ימים, אף על פי כן יש להמתין. מכל מקום אם תחלה מוצאי שבת הוא אחר שני ימים י"ח שעות שבת אי אפשר להמתין, דחיישינן לחמש לילות עננים כדלעיל [ס"ק ג]: [ס"ק ד] תחת בו. וכפ' שכן כשיש מבוזות המטוננות. וצריך לזהר בזה, ולפניו כמלא עיניו אסור אפילו בלילה אם היה יכול לראותה ביום, ולאחריו ומן הצדדים סביב בארבע אמות, וכדלעיל ריש סימן ע"ט. ואי נקדשת מחמת הקור עיין לעיל במ"א סימן פ"ב [ס"ק ב]:

חכמת שלמה

המולד, ועליו קאמרו חכמים מעוטו, משמע דקאי על שמירי מנייה החג קמא, ואם כן מוכח דגם אם ספיקא ליה דבימי החודש תלוי תלמי, לא צימי המולד, רק שיעורא הוי שיעורא מדכא של לבנה, ולכן פריך שפיר ולענינה לאדר, והתוספות גם כן שפיר הקשו על רש"י. וזה נדור ונכון לפענין הדין היטב:

הנה שם ואין לקדש אלא עד הצי ב"ש י"ב מש"ג מן המולד. י"ב. הנה צ"ל אם לא נלמא הלכנו עד חדר כ"ט י"ב מש"ג אף לא נלמנו ט"ו מעט לעט משה, הוה כהי ספק אם לברך או לא, ולכאורה הוי ספק ספקא שלם לברך, דלמא הלכה כמ"א שיעורו רק חצי כ"ט י"ב מש"ג, ואם אמאי לומר דהלכה כהמחבר דלמא הכוונה בלא מעט לעט, כמו שכתב המח"א [ס"ק ט'] דיש לפרש כן דלא צעין מעט לעט, אם כן הוי ספק ספקא שלם לברך. אף נלמא כיון דהוי בזה מינוח מלוא ושעת הדמק י"ו לברך, רק אלא צריכיה הל' רק אחד יברך בשם המולד ויבין להוציא הכרובים והם יתונו ללאה בנכמת, ויכולם יבדכו בלא שם ומלכות. והיינו דלמא יעשו טולס ספק ברכה לנטלה, יעשה אחד מהם כרכה לנטלה ולא יבטלו כולס כספק. וגם זה אם אחד מוציא הכרובים אפ"ן משע עעריה כל כן, כיון דמטיין לשם מלוא, ואף דהוי בעעריה מכל מקום במלוא דרכים לא קסדיין על מלוא הבאה בעעריה, כמו שכתבו בש"מ ברכות [מ, ב] וגיטין [נה, ג] נבי רבי אליעזר שמר עבדו וכו', והרי המח"א בזה כמתיין [ממ"ה] [חמתו] [ס"ק ג] דלא קרא מלוא דרכים רק כשאלה מוציא את הכרובים, ולא כשהכרובים עושים מלוא יחד, אם כן הכל נמי יהיה האחד מוציא את הכרובים והיה מלוא דרכים ולכא זה משע מלוא הבאה בעעריה, ין אמר דמחזיקים בכתבו דאף במלוא דרכים מיישנין למלוא הבאה בעעריה כל היכי דאפשר למלוא זה ליהוי מיוחדים, ודוקא היכא דאי אפשר ליהוי נעשה מיוחדים נעשה מלוא דרכים שלם לפסול ביה משום מלוא הבאה בעעריה, מכל מקום בזה דכללא הכי י"ד דיעות דענין מעט לעט, שפיר ראוי לברך זה ליהוי אחד מוציא את הכרובים ואז יקבל העעריה זו. כיון דמטיין דמלוא דרכים מה מלוא לענין מלוא הבאה בעעריה, אם כן הנה נמי ראוי לרלוט ליהוי נעשה מלוא דרכים מה ממונה הכרובים רש וסוף וכוונתי ללאה נ"ו, והם יבדכו לעמאם בלא שם ומלכות, כן נראה לפענין לנהוג בזה, וכן ירמיהו הלכה למעשה שנת קמ"א פ"ק בראש שלם נראים הלכנו בחודש כמ"ו עד ל"ד ט"ו כסליו, וכבר כלו חצי כ"ט י"ב מש"ג מקודם רק עדיין היה אחר שעות חוץ ט"ו

(ג) עד, עיין ט"ו. משמע דווקא במוצאי שבת לאחר שלשה ימים, הא בחול לאחר שלשה ימים לא, ועיין אליה רבה אות י"ד. והנה מה שכתב אין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת הוא [ממ"מ] [ממסכת סופרים] [פ"כ הלכה א] ויש גירסא אחרת, עיין ב"י [עמוד רפג ד"ה גרסין] בשם תלמידי רבינו יונה. והר"מ ז"ל [ברכות י, יז] סובר אף ביום ראשון, ומשמע עד שבעה ימים לדידיה אף בחול, ועיין פרי חדש [נאה ד] משמע גם כן אף בחול, יע"ש. ולכן מי שנוהג לקדש הלבנה אחר שלשה ימים, מעט המולד אף בחול אין לגעור בו, וכן אני נוהג, כי לפעמים טורח לקבץ עשרה ובא לידי שכחה ויום המעונן, ובימי החורף וגשם אף בחול אחר שלשה ימים אין לגעור במי שנוהג כן. ובאליה רבה [ס"ק ד] כתב שבעה ימים היינו לאחר שש שלימות מעט המולד. ועיין שו"ת מנחם עזריה [הרמ"ע מפאנו] סימן ע"ח תשעה ימים זמן קידוש לבנה, היינו אחר שש עד ט"ו בכלל, ולדידין [עוד] [עוד חצי כ"ט] י"ב שעות מש"ג: (ד) תחת. עיין ט"ו. עיין מ"א [ס"ק א] משמע שאין צריך לפתוח החלון, דרואה מזוככת. ובאות י"ד דמהרש"ל פתח החלון, והיינו לכתחלה טוב לפתוח החלון, אבל אם אי אפשר ויש עיכוב שאי אפשר ברחוב יכול לברך בבית נגד החלון ורואה מתוך הזוככת. פירוש-ברכה הלבנה עיין בטור [סוף עמוד רפג] וב"י [שם ד"ה אמר], להקביל פני אביהם היינו על ידי הלבנה וראין אנו גדולת הקב"ה, ושפעולתו אמת שמיטע הירח שקטרגה, ומלכות בית דור נמשל ללבנה, עד שלמה המלך ע"ה ט"ו דור במעלה העליונה ואחר כך פתחו עד שנחריב הבית בעו"ה, ולעתידי לבא תתחדש מלכותו כמו שנאמר

[בראשית א, טז] שני המאורות הגדולים. לעמוסי בטן, הם ישראל, העמוסי בטן [ישעיהו מו, ג] יציאת מצרים השגחת השם יתברך עלינו. וכלל הכוונה להשם יתברך לבדו, וזולתו ח"ו אין לברך ולהתפלל, רק על ידי הלבנה נראה גבורותיו, וזה [סנהדרין מב, א] להקביל פני אביהם די, עיין ב"י [עמוד רפג ד"ה תנא]:

ביאור הגר"א

[ז] [כסף ג הנה] ואין לקדש אלא. גמרא שם [סנהדרין מא, ב] עד שתתמלא כר: [ח] [ספיף ד הנה] ואין. שם [מב, א] מרימ כר:

מחצית השקף

(ס"ק יב) מיום בו. דלא חשבינן מעט לעט. דהא כתב מיום, ולא כתב משעת המולד: ביום שני. ר"ל, הלילה שלפני יום שני, כיון שחל המולד ביום ראשון אם כן יום ראשון השלישי הבא הוא יום ט"ו, ואם כן אין לקדש בלילה שהוא ליל ט"ו: ואם כן צריך בו. וכיון שחל המולד עשרים שעות ביום ראשון ואם כן אין לחשוב מיום ראשון כי אם ארבע שעות, ונשאר לו מתחלת ליל שני עוד י"ד יום י"ד שעות בו, ואם כן בליל שני היינו לילה שקודם יום שני השלישי עדיין יוכל לקדשה כל הלילה: ובאמת בטור כתוב כי משעת המולד ליל ט"ו: ואם כן צריך לומר דמה שכתב הרב ב"י מיום המולד לאו דוקא: ודבריו רמ"א אסור. דהא כבר שלמו חצי כ"ט י"ב [חשצ"ג] קודם התחלת לילה: (ס"ק יג) שבעה ימים בו. וכתב רש"י בו מלאן בו. מרכתב ואם לא בירך ליל ראשון, משמע דלכתחלה יש לברך ליל ראשון: ובכבוש בו מופסין על רבינו יונה. דבמסכת סופרים [פ"כ הלכה א]

מבצורת פרי מגדים
הוצא מפרט ארון חנוך רש"א
כ"ו / י"ו

סימן קמד

במעם שאין מקדשין הלבנה תחת הגג

י"ט מנ"א תשי"ז.

מע"כ ידידי תלמידי הרה"ג מ"ה ר' אפרים גרינבלאט שליט"א.

7 מה שהקשה ידידי מה שהגרי"א ציין בסי' תכ"ו סעי' ד' על הא דכתב הרמ"א ואין מקדשין הלבנה תחת הגג שהוא מהא דמרימר ומר זוטרא מכתפי אהדי בסנהדרין דף מ"ב איוה ראייה היא משם. הגה הב"ח ג"כ כתב שלמדו מהתם משום שמפרש מכתפי אהדי שלא היה עומד כל אחד בפני עצמו ומברך אלא נתחברו יחד כתפיהן ההדי ומברכין יחד שזהו דרך חשיבות להקביל פני השכינה ולכן אין מקדשין תחת הגג דאין זה דרך כבוד אלא יוצאין לתוך הרחוב כדרך שיוצאין לקבל פני המלך שיוצאין לקראתו עיי"ש, וא"כ אולי גם כוננת הגרי"א הוא לזה שכמו שהקפידו לברך יחד משום שהוא דרך חשיבות כ"כ יש להקפיד שיקדשו ברחוב כיצאיה לקראת המלך. אבל הוא דחוק לומר שיכוין הגרי"א לזה בהציון לשם לבד בלא באור.

ולכן נראה שגם הוא מפרש כהב"ח בלשון מכתפי שהוא להתחבר יחד אבל לא משמע מלשון זה שהצריכו לברך בצבור או ברוב עם דלא הוזכר כאן עוד אנשים אלא הם שניהם לבד. וגם אם הוא להצריך צבור ורוב עם היה אומר לשון שמשמע יותר ברור לזה. אלא מפרש שלא היו מרימר ומר זוטרא מברכין בביתם אף שלא מצרכי צבור ורוב עם אלא היו יוצאים מביתם ונתחברו יחד וא"כ אינו משום שיש חשיבות בשנים יותר מבאחד דלא מצינו מעלה בשנים לברכה. אלא שהוא משום שאם היה יוצא מביתו לברך ביחיד לא היה זה דבר הנכיר שהיה נראה רק כנודמן לו ראיית הלבנה בחוץ ולכן נתחברו יחד שבוה ניכר שיצאו לחוץ בשביל זה. ונמצא שהראיה הוא ממש ממה שעשו מרימר ומר זוטרא. וגם שבשביל זה שיהיה ניכר יש מעלה בשנים יותר מביחיד.

ועיין ביד רמה שפי' במכתפי פירוש אחר שזקנים היו וכבדים ולא היו יכולין לעמוד והיו עבדיהן טומכין על כתפיהם ומברכין מעומד, ולפירושו אין משם ראייה לא כדפירשתי להגרי"א ולא כהב"ח אלא הוא דין מעומד שאמר אביי שאף שהיה קשה להם החמירו בזה כיון שהוא כאילו מקבל פני השכינה.

חדושה. וע"ז דוקא אמר אביי הלכך נימרינהו מעומד וכמפורש ברמב"ם על טעם הדין דצריך לברך מעומד שכל המברך על החדש בזמנו כאילו הקביל פני השכינה. ויפרש שאף שבתנא דבר"י לא הוזכר בזמנו הכוונה על בזמנו דוקא כדפי' ר' אסי א"ר יוחנן. אבל בלא ראה בליל ראשון שמברך עד ט"ז שהוא דין הדיעבד אינו כמקבל פני שכינה וממילא א"צ לברך מעומד.

ולכן המחבר שכתב בסעי' ד' שאין מברכין עד שיעברו שבעת ימים וטעמו צריך לומר שאף שסובר כהרמב"ם שרק בזמנו הוא כאילו הקביל פני השכינה וא"כ יש לכתחלה לברך בחדושה וכדחזיקר בסעי' א' וזה יותר טוב ממעלת לברך בעת שנהנין מאורה דלכן לא כתב זה המחבר שם, מ"מ מאחר שבזה"ז אין מי שיכול לצמצם ולברך בחדושה ובליל ראשון כתב שלכן עדיף לחכות עד שיעברו שבעת ימים ואז יש כבר מעלת נהנין מאורה ולא הוצרך לכותבה. ונמצא ממילא שבזמננו ליכא דין זה דמברך מעומד להמחבר ולכן השמיט דין דמעומד משום שפוסק כהרמב"ם. אבל הטור לא סבר כלל שיש מעלה בליל הראשון אלא דדין שוה הוא עד ט"ז בחדש. ואף שכתב הטור א"ר יהודה הרואה לבנה בחדושה כוונתו לכל הט"ז הנקראת עדיין בחדושה דכן משמע מלשונו שלא הזכיר שזמן דט"ז הוא בתנאי אם לא ראה ליל הראשון אלא כתב אח"כ א"ר יוחנן עד מתי מברכין עד שתתמלא פגימתה וגם לא הזכיר תיבת בזמנו דכתב רק הא דתנא דבר"י שלא הוזכר שם בזמנו וע"ז כתב הא דאמר אביי הלכך מברכין מעומד. ואולי גם בהא דר' אסי א"ר יוחנן לא גריס תיבת בזמנו וכן איתא בר"ח בלא תיבת בזמנו ואף אם גריס אולי סובר דתנא דבר"י פליג וסובר דגם עד ט"ז הוא כמקבל פני השכינה. וכן פסק הרמ"א שליכא מעלה בליל הראשון ובכל עת שמברך הוא כמקבל פני השכינה וצריך לברך מעומד. ונמצא שמגמ' ליכא ראייה דאפשר לומר כהרמב"ם אלא מהטור הוא הראיה ולכן שפיר ציין להטור. ידידו.

משה פיינשטיין

ומדויק זה קצת ממה שנקט בגמ' זה שאמר אביי שנימרינהו מעומד. ואולי תלוי תיבת אהדי דלהגורסין מכתפי אהדי : הב"ח והגרי"א ולמהרש"ל שלא גריס מכתפי ומברכי הוא כפי' היד רמה.

וטעם מהרי"ל שהביא המג"א שלא י הוא טעם שלא ידוע לנו איוה קפידא לברכת הלבנה יותר מכל דבר מצוה וד ובפרט בסתם בתים וגגות שכהן מותר ואיך שייך לחשוש לטומאה לברכת ה רק איוה חומרא וצ"ע. ידידו.

משה

סימן קמה

בענין פירורים שבמלי מו

מע"כ ידידי מהר"ר אהרן דוייקאב ונדבר הפירורין מפורש בפסחים דף ו חשיבי וא"צ בטול וכן אי' במג' סק"ה להלכה והבטול הוא רק שמא י ורק פירורין דבצק צריך לבטל משום ד ונדבקין וחשיבי כדאיתא במג"א סי' ת"ס מה שצריך לבטל הפירורין בלש אחר זמ ואיני רואה בהא דעכבר שנכנס למקונו בפיו שום משמעות שפירורים יצטרכו א אבל ודאי אחר זמן איסורו לא מועיל מה שרפה לכתחלה וכפי המנהג ויוצא גם בו זורק לים ונהר בדיעבד כדאיתא בסי' ו לצורך עצמו שאינו חוזר בפחות מכביצה ובפחות מכזית לר' יהודה בפסחים דף שמבטלו בלבו כדאיתא ברש"י ואיפסק נ סעי' ז' אלמא דאף בפחות מכזית לא ו צריך בטול מדאורייתא דפירורין שא' בפירורין דקין ולא כשהן חתיכות קטנות מכזית. ואח"כ האיסור שאינו יכול לבטל ורעק"א דלהמג"א ס"ק י"ד א"צ לחזור ו לחזור מטעם שחצי שיעור גמי הוא איסו שלענין לאבדן ביד איתא בברכות דף שאין בהם כזית מותר לאבדן ביד ואי ק"פ סעי' ג' מ"מ כיון שיש שמחשיבין

אורח תימן - חלק א

בנה תחת הגג

מ"ה ר' אפרים

א ציין בסי' תכ"ז ימ"א ואין מקדשין מרימר ומר זוטרא ב איזה ראייה היא למדו מהתם משום יה עומד כל אחד יחד כתפיהן להדדי והקביל פני השכינה אין זה דרך כבוד שיוצאין לקבל פני א"כ אולי גם כונת לברך יחד משום ע"ד שיקדשו ברחוב דחוק לומר שיכוין לא באור.

רש כהב"ח בלשון לא משמע מלשון יוב עם דלא הוזכר הם לבד. וגם אם אומר לשון שמשמע א' היו מרימר ומר מצרכי צבור ורוב נתחברו יחד וא"כ יותר מבאחד דלא שהוא משום שאם לא היה זה דבר לו ראיית הלבנה ניכר שיצאו לחוץ ממש ממה שעשו ל זה שיתיה ניכר

פירוש אחר שזקנים עמוד והיו עבדיהן ומד. ולפירושו אין זגרא ולא כהב"ח י שאף שהיה קשה מקבל פני השכינה.

ומדויק זה קצת ממה שנקט בגמ' זה תיכף להא שאמר אביי שנימרינהו מעומד. ואולי תלוי זה בגירסת תיבת אהדי דלהגורסין מכתפי אהדי הוא כפירוש הב"ח והגרא ולמהרש"ל שלא גרס אהדי אלא מכתפי ומברכי הוא כפי' היד רמה.

וטעם מהרי"ל שהביא המג"א שלא יאהיל טומאה הוא טעם שלא ידוע לנו איזה קפידא שייך בזה לברכת הלבנה יותר מכל דבר מצוה ודברי קדושה. ובפרט בסתם בתים וגגות שכהן מותר ליכנס לשם ואין שייך לחשוש לטומאה לברכת הלבנה שהוא רק איזה חומרא וצ"ע. ידידו.

משה פיינשטיין

פימן קמו

בענין פירורים שבטלי ממילא

מע"כ ידידי מהר"ר אהרן דויקאבס שליט"א.

ובדבר הפירורין מפורש בפסחים דף ר' בגמ' דלא חשיבי וא"צ בטול וכן אי' במג"א סי' תל"ד סק"ה להלכה והבטול הוא רק שמא ימצא גלוסקא. ורק פירורין לבצק צריך לבטל משום דמתכבדין יחד ונדבקין וחשיבי כדאיתא במג"א סי' ת"ס סק"ב בטעם מה שצריך לבטל הפירורין בלש אחר זמן איסור חמץ. ואיני רואה בהא דעכבר שנכנס למקום בדוק וככר בפיו שום משמעות שפירורים יצטרכו בדיקה ובטול. אבל ודאי אחר זמן איסורו לא מועיל מה שנפרר וצריך שרפה לכתחלה וכפי המנהג ויוצא גם בוריה לרוח או זורק לים ונהר בדיעבד כדאיתא בסי' תמ"ה. וביוצא לצורך עצמו שאינו חוזר בפחות מכביצה לר"מ וחכמים ובפחות מכזית לר' יהודה בפסחים דף מ"ט שהדין שמבטלו בלבו כדאיתא ברש"י ואיפסק כן בסי' המ"ד סעי' ז' אלמא דאף בפחות מכזית לא חשיב פירורין וצריך בטול מדאורייתא דפירורין שא"צ בטול הוא בפירורין בקין ולא כשהן חתיכות קטנות אף שפחותות מכזית. ואח"כ האיסור שאינו יכול לבטל פליגי המג"א ורעק"א דלהמג"א ס"ק י"ד א"צ לחוור ולרעק"א צריך לחזור מטעם שחצי שיעור נמי הוא איסור עיי"ש. ואף שלענין לאבדן ביד איתא בברכות דף נ"ב שפירורין שאין בהם כזית מותר לאבדן ביד ואיפסק כן בסי' ק"פ סעי' ג' מ"מ כיון שיש שמחשיבין פירורין כאלו

שהן חתיכות קטנות בעו בטול. ואולי הא דצריך לבטל פחות מכזית איירי בהניחו במקום משומר לאוכלו ושכח לבערו קודם שיצא שהחשיבו וה"ה בפירורין אם קבצו שלא יאבדו משום שרצה לאוכלן לא יתבטלו ממילא כיון דהקפידו. דרק בסתמא לא חשיבי. וצריך בטול וא"כ גם בפירורין גדולים אם אך פחותין מכזית ולא חשב עליהן לאוכלן לא חשיבי ובטלי ממילא וצ"ע לדינא. ויש להחמיר לבטלן באינו בביתו אף בלא החשיבן כטעם הראשון.

משה פיינשטיין

פימן קמו

בענין חבילות של חמץ שנשלח מכאן לארץ ישראל ומתעכבים עד אחר הפסח

כ"א אדר תש"ו.

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם כש"ת מוהר"ר שלום יחזקאל שרגא רובין האלבערשטאם האדמו"ר מציעשניגאן שליט"א.

הנה בדבר החבילות של חמץ ששולחין מכאן להקרובים שבארץ ישראל ומתעכבים עד אחר הפסח שכתב כתר"ה דהיכא שהמשלח ימכרם לנכרי אין שום שאלה דהא כל היכא שנמצאים הם שלו. לע"ד הוא רק כשאם. יחזור בו מהשלוח לקרובו יהיו מחוייבין מהבי דואר להחזיר לו וגם שיהיה סיפק בידו להודיע להבי דואר שחזר בו ולא יתנו למי שנשלח לו שהוא כשהידיעה לבי דואר והחזרה לידו לא יעלה כסך שיוי החמץ. אבל כשלא יחזירו לו או אף במחוייבין להחזיר לו אבל יעלה הוצאת הידיעה להבי דואר והחזרה לידו כסך החמץ שודאי לא יעשה זה שום איש. שא"כ יצא כבר החמץ מרשותו והיו זה כשלו ואינו ברשותו שאינו יכול לא למכור ולא להפקיר כמפורש בב"ק דף ס"ט ודף ע' וא"כ גם בטולו לא יהני ויהיה עוד אסור מדאורייתא. והרבה פעמים שולחים החבילה לא רק מחמץ אלא חמץ יש שם מעט ושאר מינים מרובים וגם לפעמים שולחים גם בגדים שהבי דואר לא יחזירו החמץ לבד אלא כל החבילה שאו יהיה לו עוד הפסד לבקש שיחזירו לו וא"כ אין להועיל בזה מכירת ובטול המשלח.

הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד (ישעיה נב כג)
ונחתי לכם רועים כלבי ורעו אתכם דעה וזה שכל (ירמיה ג' טו)

זה ספר

ביה

שאלות ותשובות

ישכיל עבדי

חלק שמיני

שו"ת על ארבע הלקי שלחן-ערוך
אורח חיים, יורה דעה,
אבן העזר וחשן משפט
וגלוה עמהם

שאלות ותשובות ע"ד הנסתר

דע"ה והשכל

מאת

הרה"ג המקובל האלקי, מזר"ק טהור
כמוהר"ר עבדיה הדאיה זצוק"ל

יצא לאור
ע"י אני הצעיר שלום מרדכי חיים הדאיה יצ"ו
בן לא"א מו"ר הרה"ג ר' עבדיה הדאיה זצ"ל
גכד למו"ז הרה"ג ר' שלום הדאיה זצ"ל

נדפס

פעה"ק ירושלים תובב"א

שנת ישכיל עבדי יר"מ ונשא וגב"ה מא"ד (תשמ"ג) לפ"ק

(ל"ג ס"ג י"א ל"ג) ל"ג ל"ג ל"ג ל"ג ל"ג ל"ג ל"ג ל"ג ל"ג ל"ג ל"ג ל"ג

כי אצק מים על צמא ותולים על יבשה אצק רוחי על זרעך וברכתי על צאצאריך (ישעיה מ"ד ג)

לא ימאסו מפני זרעך ומפני זרע זרעך אמר ה' מצחה ועד עולם (ישעיה נ"ט א)

א) איני רואה מקום בכלל לשלוח אלו, דלא מן הדין
 א"ן מקדשין הלכות קודם ע"כ, כמש"כ בלבוש
 סי' תכ"ו סי"ב, וכן האכל כי המי"א גם וי"א האכל שאין
 לו לקדש בז' ימי אכלו, ועי' ציצור הלכה שם ד"ה קודם
 ע"כ, מה שהאריך לתמוה על מה שסיים שם המ"א דאם
 לא ישלם אבילותו עד ו' צדדש לא ימחן עד ליל י"א
 ויקדש-ביומי אכלו ע"כ, ואפי' במולאי שבת חזון לא היה
 מברי"ל מקדש ויחזר עד מ"ש נחמו, אלא לזה י"ל דכיו
 שאלחו צאין שבות עד אחר אכלו, ולפי"ק השאלה אם
 יכולים לומר לו שלום עליכם, הלא לא אומרים שלום
 עליכם בפרטות לכל אי' מהקבל צ"ע, אלא בדרך כלל
 אומרים שלום עליכם, לכל הקבל העומדים שם, וזה מה
 שאומרים בלשון רצ"ס, שלום עליכם ולא שלום עליך,
 ומכיון שכו"ל בלשון כולל, אין מקום לאסור, אם נמלא
 האכל עמהם.

ב) ולענין שאלה הרא' בלפני ע"כ, יש להשיב השואל
 על מקומות שיש חורף חללם, בזמן שחללו
 הוא קיץ, כמו עתה בארנגעויה, דלא יש לחוש אפטר
 דאם יחכה עד אחר ע"כ, לא תהיה צבירה ממחמת הענן
 והעצים, ולכן בכדי שלא יבטלו את המלוא מוכרחים
 להקדים אותה, נראה דכיוצא בזה ודאי דאין להחמיר
 שלא לשיר עוצים מאורות, ואדרבה מזה איכ"ל, ומכיון
 דאריך לבדן אותה בשמחה, וצדוקת החרנו לו לומר לפני
 ע"כ, ודאי לריכוס לעשות דבר המצוי לדי שמהל לכבוד
 השכינה, אף שאנחנו שרויים באצלות שאין אנו לריכוס
 להראות אצלות. כלפי השכינה, שצאנו להקביל פניה,
 כדרך היוצאים להקביל פני המלך, ואנו מלפים ומיחלים
 להחזיר עטרת השכינה ליושנה, ולאפרוק אותה מגלותה,
 ולא גרע מצעל צרות ואצי' הבן שבושין צנדי שבת משום
 כבוד מלות המילה, ואדרבה כאלו הוא מ"ש דכבוד השכינה
 עדיף עמי מכבוד המילה.

ה) בדין הזמם שקי"ל בזה"ש ע"ה דאינו משלם עד שיזמו
 שיהיה, האם יש לחייב את העד, לשלם מדין מזיק
 שגלה להפסיד ממון חצירו, לא מדין הזמם, דרק באומר
 בעדנו, והזמנו בצ"ד פ', מצוי במכות ג' דמשלם לפי
 חלקו אצל א"ך הדין אם יש לחייבו מדין מזיק או לא,
 השאלה בזה סתומה וחחומה, אם לא הזמנו שיהיה,
 דאין כאן ועשייתם לו כאשר זמם, כרי אין
 כאן הפסד ממון, לזה שהעיד עליו, דלעד הא' שבוים
 כמאן ליתיה, והעד השני שלא הזמם, לא מחייבים אותו
 על פיו, מכיון שהוא רק עד אחד ואף שזה שבוים ר"ה
 להפסידו, כרי גרמא דמקין אין כאן, מכיון שלמשכה
 לא היה לו שום הפסד, זה שהעיד עליו, וכל דיני גרמא
 במקין, או דינא דגרמי הוא דוקא צהיה הפסד בפועל
 וכאן צ"ה לא היה שום גרמא של הפסד בפועל, ורק
 בהזמנו שיהיה, גזירת הכתוב, דחייבים לשלם לו, משום
 ועשייתם לו כאשר זמם, אבל כל היבא דאין כאן שני עדים
 זוממים, מכיון דאין כאן חוב של ועשייתם לו כאשר זמם,
 כדר דיניה; כשאר דיני עדות צ"ה צהכחשה, דהוי כמאן
 דליתיה, ולא משגחין בעדותו, והגע' עומך עד אחד
 דעלמא, דבעיד לחייב לחצירו, אי"ה חוב ממון, והוכחש
 האם מחייבים אותו אי"ה דבר בצדל שצ"ה להזיק לחצירו
 הא ודאי לא זארוה דבר גם צדון הזמם, שצ"ה בהזמם
 דינו כהכחשה, דלא חייב כלום, בצדל הרגון שצ"ה להזיק
 לחצירו באי"ה חוב, והדברים צרורים דוק.

כיון דהקבל אותו לנה פונד' נאסר. אפי' אחריו זמן
 הדלקתו, והרואה צדוק בהשוכה של מבר"י צדוקה ז"ל
 בסי' י"א, שהצ"ע בעיקר השאלה וי"ל וצ"ע על עיקר
 השאלה, אימתי אי' בשחמנו לשיעור נרות קודם שהדליקו
 בו, כרי לא הוקדשו, ולא השיב חתקלא למאן, דכל חד
 וחד מני למימר האי ליהוי שמש, דשרוי ליהנות ממנו,
 ועוד כיון דהדלקה עושה מזה, וכי לא הדליקה מני
 לעשות בו, כל רכב שהרי אפי' הדליקו וכבהה שרי ליהנות
 בו וכו', אי"ה לאוקמי שאלתו אלא כשהדלק למאן
 וכבהה קודם שיעור והערב באחרות אי' בטול אי' לא
 עכ"ל, כנה לך דאפי' בנר עלמו שהדלק למאן חנוכה,
 וכבה אחרי זמן שיעור, מותר ליהנות בו, והדברים ק"ו
 לליד דכוסם לא היה אלא השמיש של קדושה, לשמן
 ופחילה, דאחריו זמן הדלקתו ושיעור וכבה, דאין בו שום
 קדושה אפי' בו ביום שהדלק והדברים צרורים.

ג) בדברי הרמ"א בסי' תכ"ו דאין מקדשין הלכות חתם
 הגג מחמת עומתה כמ"ש המבר"י הוצא במ"א
 האם אותו החשש יש ג"כ שלא לעמוד חתם ענפי האילן
 שמה יש שם מה בקבר ואילן מאביל, אצל לעטם שיואל
 לקבל פני שכינה, מסתבר דבאילן, זה לא שייך כי הלא
 י"א בחולה ע"כ.

ה) הנה חיפשתי במקור הדברים במבר"י שצדי
 (הגד"מ ש' תשי"ט) ולא מלאחי שם בכלל ה'
 ר"ה (אפשר זה נמלא' בדפוס הישן) וכן חיפשתי בהגהות
 אלפסי צה"ג שבסוף פ"ד מתי צרכות וכן בסנהדרין
 סוף פ' חמישי ולא מלאחי שום רמז מזה שם, עכ"פ רוב
 האחרונים הפסו להם לעיקר הטעם השני, להקבלת פני
 שכינה דאין זה דרך כבוד שיהא עומד חתם הגג, לפיכך
 יולאין מתחת הגג לרחוב כדרך שיוצאים להקבלת פני
 מלכים (מ"ב סי"ק כ"ה).

ז) ואמנם זאת ראוהו צ"ה שם ש"י ח"ל פה פראג
 מקדשין לפעמים צדית הקצרות, לריכוס
 לחזר להתרחק מקצרות ד"ה וכו' ע"כ, הנה חשש לה
 מר לעטם השני שבי המ"א בשם מבר"י שלא יאביל עליו
 שום עומתה, ולעיקר ספיקו אם גם שלא יעמוד חתם
 ענפי אילן, הנה בעיקר הדבר אם ענפי אילן מעמאין
 באכל, עי' להחוי"ע צ"ה דהאלות מ"ב דנו"ג בזה אם
 הוא מדאורייתא או מדרבנן, ותו"ד דכשיכולים לקבל
 מעיבה מעמאין דאורייתא, ואם אינם ראויים לקבל,
 מצויים מדבריהם, וצ"ע בכל ענף פוחת עפה, והוא
 ד' הרמז"ם והרש"ב, והנה ודאי דכ"ן הוא במקום שמוחזק
 עומתה שם, כמקום צחי קצרות, אבל במקום שלא הוחזק
 עומתה שם מעולם ודאי דאין לנו להחמיר משום ספיקא
 דיש כאן ס"ס פ' אם יש כאן עומתה בכלל כיון דאף
 פעם לא הוחזק עומתה שם ואח"ל יש עומתה ס"ה אם
 עומתה זו מדאורייתא או מדרבנן, ואח"ל מדאורייתא, ס"ה
 אם וכול לקבל מעיבה, וכן אם יש בכל ענף פוחת עפה,
 כרי לך כמה ספיקות וספיקות, שאין מעמאין
 לעמוד שם, נזיר או עושי פסח וכדומה, ומכ"ש כאן דאין
 זה רק להדור בעלמא, משום איסור ד"ה במקומות
 המעופות, דאין איסור אלא בדבר צרור, ומכ"ש דאיכא
 כמה ספיקות וספיקות, דודאי דמותר אפי'
 בלכתחילה חצ"פ וא"ל לפניו.

L

פרק ה

הנהגות קידוש לבנה

תחת כיפת השמים

76 א. יוצאים לקדש הלבנה בחוץ, תחת כיפת השמים, ולכתחילה אין לקדש הלבנה בתוך הבית, או מתחת הגג (א).

המברך ברכת הלבנה חשוב כמקבל פני שכינה [ראה להלן פ"ג]. וכמה הלכות נאמרו בגמרא ובפוסקים, שיש לנהוג בקידוש לבנה הנהגת כבוד ושמוחה, כמקבל פני מלך, מהם יפורטו בפרק זה.

א [כ"פ הרמ"א תכ"ו ס"ד: "ואין מקדשין הלבנה תחת הגג". והוא מהגהות אלפסי החדשות [ברכות פ"ה].

ושם בהגהות אלפסי כתב: "דלא נודע טעם הלכה זו". הו"ד בדרכי משה תכ"ו ובמג"א סקי"ד. ובהגהות סביב המרדכי [שלטי הגיבורים] ברכות פ"ה אות א', הו"ד במטה משה ס' תקל"ז: "מהר"ם שמע בשם רבי משה מפולין שאין לעמוד תחת הגג אלא בחצר או ברחוב במקום טהרה בשעת קידוש לבנה, וכתבו התוספות דלא נודע אצלנו טעם המנהג".

ובמהרי"ל [מנהגים, הל' ר"ח ס"ט] כתב הטעם בשם מהר"ח [מהר"ח אורזורע, דרשות, מהדורת לנגה עמ' 66], דאין לעמוד תחת שום גג כדי שלא יאהיל עליו הטומאה, הו"ד במג"א שם. [וכן משמע מדברי מהר"ם הנ"ל שכתב לעמוד במקום טהרה. וכ"כ בשיירי כנסת הגדולה בהגב"י].

ובשו"ת אגרות משה או"ח סי' קמ"ד הקשה ע"ז הטעם, שהוא טעם שלא ידוע לנו איזה קפידה שייך בזה לברכת הלבנה יותר מכל דבר מצוה ודברי קדושה, ובפרט בסתם בתים וגגות שכהן מותר ליכנס שם ואיך שייך לחשוש לטומאה לברכת הלבנה שהוא רק איזה חומרא, והניח בצ"ע.

אכן י"ל דהקפידא בכאן הוא משום דקידוש לבנה חשוב כקבלת פני שכינה ויש לקבלה ביתר קדושה וטהרה, וד"ז משמע מדברי מהרי"ל עצמו שכתב שם: "בכל חודש מקדשין הלבנה מעומד דנחשב לנו קבלת פני שכינה, לכך כתב מהר"ח דאין לעמוד תחת שום גג כדי שלא יאהיל עמו שום טומאה", עכ"ד. ומוכה שהקפידא הוא משום קבלת פני שכינה שזה דוקא בקידוש לבנה.

7 ז ובאליה רבה סקי"ז כתב [לפי טעם זה]: "פה פראג מקדשין לפעמים בבית הקברות, צריכין ליהרהר להתרחק מקברים ד' אמות". [ונ"ל הטעם שהיו יוצאין מן

תחת י

ב. יש שכתב להקל לקדש הל

אינו יכול

ג. היושב בביתו וקשה לו לצא

העיר כיוצא לקראת מלך, כמ"ש להלן. ו שהיו יוצאין לקדשה בביה"ק, ראה בספר ובגן איש חי, פ' ויקרא ס"ק כ"ד כ אם אפשר לו בכך. [שאז ודאי אינו מאהי אמנם עוד טעם כתבו הפוסקים בו

משה שם כתב: "ומהר"י וי"ל שמע ממו שכינה צריך לצאת מרשות בני אדם, כ וכע"ז כתב בב"ח, דאין מקדשין הלבנה מתחת הגג לתוך רחוב כדרך שיוצאין י הגר"א ציין לדברי הרמ"א, את הגמ' בסנו ומברכי, ובאמת דכן משמע מדברי הב"ח מלך, יעווי"ש, וע"ע בשו"ת אג"מ או"ח ס לעמוד בבית או תחת הגג כשיקדש הלבנ אינו עומד בתוך ביתו ומקבלו, אלא יוצ: לבנה היא ג"כ כהקבלת פני שכינה לכך י זה הובא במג"א, ובט"ז סק"ד ובמשנ"ב ס [ולכאורה להטעם הב', אפילו אם

תקרה (באופן של"ש שמאהיל עליו טונ כמקבל פני מלך, (וראה במורה באצבע לברך"). ולכא' יש לדון אם הוא עומד בו הנז', ויעוין בל' הב"ח שכתב: "יוצאין מפורש שמקדשין בחצר, וכמו שמבואר הגג, ואפשר שלטעם הב' שאני וכמ"ש).

ב [כ"כ בשו"ת ישכיל עבדי ה"ח סי' הנז', דלהטעם דאין מקדשין תחת הגג כו לקדשה תחת ענפי אילן, אכן להטעם י מלך, מסתבר שיכול לברך תחת ענפי האחרונים תפסו כהטעם השני [כ"ה ב הביא גם הטעם השני דמשום טומאה ספיקות בדין העברת טומאה תחת האילן

ספי קידוש לבנה

פרוב"ל ל' יצחק סלומון אר"א

תחת ענפי אילן

76 ב. יש שכתב להקל לקדש הלבנה תחת ענפי אילן וכד' [ב].

אינו יכול לצאת מביתו

ג. היושב בביתו וקשה לו לצאת החוצה לקדש הלבנה, כגון זקן

העיר כיוצא לקראת מלך, כמ"ש להלן. ולהעיר שכן נהגו מלפנים גם בברכת החמה, שהיו יוצאין לקדשה בביה"ק, ראה בספרים על ברה"ח.

ובבן איש חי, פ' ויקרא ס"ק כ"ד כתב, דטוב לעמוד על מקום חלול מתחתיו אם אפשר לו בכך. [שאז ודאי אינו מאהיל על קבר שמתחתיו].

אמנם עוד טעם כתבו הפוסקים בהא דאין מקדשין הלבנה תחת הגג. במטה משה שם כתב: "ומהר"י וי"ל שמע ממהר"א כ"ץ הטעם, דהואיל והוא כמקבל פני שכינה צריך לצאת מרשות בני אדם, כי היוצא לקראת רבו יוצא נגדו מרשותו".

וכע"ז כתב בב"ח, דאין מקדשין הלבנה תחת הגג דאין זה דרך כבוד, אלא יוצאין מתחת הגג לתוך רחוב כדרך שיוצאין לקבל פני מלך שיוצאין לקראתו. [ובביאור הגר"א ציין לדברי הרמ"א, את הגמ' בסנהדרין דמ"ב ע"א, דמרימר ומר זוטרא מכתפי ומברכי, ובאמת דכן משמע מדברי הב"ח הנ"ל, שהם עשו כן בדרך כבוד כמקבל פני מלך, ועי"ש, וע"ע בשו"ת אג"מ או"ח סי' קמ"ד]. וכ"ה בלבוש ס"ב: "יש ליזהר שלא לעמוד בבית או תחת הגג כשיקדש הלבנה כי המקבל פני חבירו או רבו הגדול ממנו אינו עומד בתוך ביתו ומקבלו, אלא יוצא כנגדו חוץ לביתו לכבדו ומקבלו, וקידוש לבנה היא ג"כ כהקבלת פני שכינה לכך יצא חוץ תחת אויר השמים ויקדשנה". טעם זה הובא במג"א, ובט"ז סק"ד ובמשנ"ב ס"ק כ"א העתיקו רק טעם זה.

[ולכאורה להטעם הב', אפילו אם נמצא בתוך ביתו אך במקום שאין מעליו תקרה (באופן של"ש שמאהיל עליו טומאה), ג"כ ראוי לצאת לקדש הלבנה בחוץ כמקבל פני מלך, (וראה במורה באצבע אות קפ"ה: "נכון לצאת לקראת הלבנה לברך"). ולכא' יש לדון אם הוא עומד בחצר ביתו אם יש לו לצאת לרחוב מהטעם הנז', ויעויין בל' הב"ח שכתב: "יוצאין לתוך רחוב". (ובדברי מהר"ם הנ"ל כתב מפורש שמקדשין בחצר, וכמו שמבואר טעמו, דהעיקר במקום טהרה שלא תחת הגג, ואפשר שלטעם הב' שאני וכמ"ש)].

76 ב. כ"כ בשו"ת ישכיל עבדי ח"ח סי' ל"ח ס"ג. וכתב דזה תלוי בין ב' הטעמים הנז', דלהטעם דאין מקדשין תחת הגג כדי שלא יאהיל עליו טומאה, א"כ ה"ה דאין לקדשה תחת ענפי אילן, אכן להטעם שיש לצאת בחוץ דרך כבוד כיוצא לקראת מלך, מסתבר שיכול לברך תחת ענפי אילן, דסו"ס יוצא לחוץ. וכתב שם דרוב האחרונים תפסו כהטעם השני [כ"ה בב"ח ובלבוש בט"ז ובמשנ"ב, אכן במג"א הביא גם הטעם השני דמשום טומאה וכ"מ מהא"ר וכנ"ל]. וע"ש שצירף כמה ספיקות בדין העברת טומאה תחת האילן, והעלה להקל בזה.

ל

ל

ל

ל

ל

ל

ל

ל

ל

ל

ל

ל

ל

ל

ל

ל

26

או חולה וכד', שקשה לו ההליכה, או שהצינה והקור שבחוץ
מזקת לו, או שנמצא במקום גויים, או שבחוץ אין המקום
נקי, יקדש הלבנה בתוך הבית דרך פתח או חלון הפתוח
כנגד הלבנה [ג].

[יש שכתב שהמקדש הלבנה בביתו טוב יעשה אם
אפשר לו לכהפ"ח להוציא ראשו חוץ לחלון בעת הברכה [ה]].

דרך חלון

76 ז. אם מקדש בביתו, יש לו לכתחילה לפתוח את החלון כנגד
הלבנה [ה]. אך אם מפני הקור וכד' קשה עליו פתיחת החלון,
יכול לברך גם כשרואה את הלבנה בהירה ומאירה דרך חלון

76 ג] מטה משה שם: "אני ראיתי מהרש"ל ז"ל כשהיה בחבורת שמחה ולא רצה
לצאת לחוץ ופתח החלון נגד הלבנה וקידשה". הו"ד במג"א סקי"ד שהוסיף: "וכ"ש
כשיש מבואות מטונפות מוטב לקדש בבית". וכ"כ הב"ח: "מיהו כל זה [דיוצאין
מתחת הגג] היכא דאפשר, אבל מי שחושש באיזה מיחוש שלא יוכל לצאת לחוץ,
אי נמי כששרויין בין הא"י [ואפשר דהיינו במקום שיש חשש סכנה] יכול לקדש
בביתו דרך חלון ופתח". הו"ד בט"ז, וכ"ה במג"א שם ובמשנ"ב ס"ק כ"א.

וכ"כ ביוסף אומץ סי' תס"ט: "ומי שרואה את הלבנה בביתו באישון לילה
בשעה שבני אדם ישינים ומתיירא ללכת אנה ואנה לקדשה במקום הגלוי תחת
השמים עד כי רב הפחד עליו שעל ידי כן לא יקדשה בלילה ההוא ואז יעבור זמן
קידושה, נראה לי דאין לחוש לדברי המחמירין לקדשה דוקא תחת השמים, דהיינו
מהרי"ל ומהרי"ו, ויש לסמוך על דברי הגאון מהר"ש לוריא ז"ל שכתב בעל מטה
משה שראה אותו שמח וטוב לב והגיע שעת קידוש הלבנה ולא היה רוצה לצאת
לחוץ וצוה לפתוח החלון נגד הלבנה וקדשה וכו', עיי"ש". [ומדבריו נראה דס"ל
דפלוגתא היא בין מהרי"ל ומהרש"ל אם יש להתמיר בשעת הדחק, ומדברי
הפוסקים הנ"ל ג"כ עולה לדינא, דלכתחילה יש לצאת בחוץ ובשעה"ד אפשר לקדש
בבית]. עוד כתב שם: "גם אם בראש כל חוצות יש טינופת מוטב לקדשה בבית
מבמקום הטינופת".

[וראה בס' ארחות רבינו ח"א עמ' קע"ח שכן נהג החזו"א ובעל הקה"י בעת
חולשתו, שהיו מקדשים הלבנה במרפסת ביתם שהיתה מקורה].

ד] יוסף אומץ שם: "ומכל מקום טוב בעיני להוציא הראש חוץ לחלון, בענין
שלפחות לא יהיה ראשו תחת הגג". ולכאורה ד"ז תלוי בב' הטעמים הנ"ל, ודו"ק.

ה] פרי מגדים בא"א סקי"ד ובמשב"ז סק"ד, דאע"ג שאפשר לברך אם רואה
הלבנה מבעד לדבר זך ושקוף מכל מקום לכתחילה יש לפתוח החלון וכמו שעשה

זכוכית שקופה, ויודע
הלבנה ולא זהרורית ב
[חולה השוכב במ
החלון, ושאר דיני ראי

ה. כיון שמקדשים הלבנו
על נקיות המקום שיו
המצויים ברחובות [הע
פתוחים והאשפה נרו
להתרחק מהם כמלוא
סגורים, או שהם פתו
ממקום שכלה הריח.
מהם ריח רע, אין צרי
לנהוג גם בזה כדין גרו

מהרש"ל, כשבירך בתוך ביתו פו
סקכ"א.

[ו] פמ"ג הנ"ל, וכ"כ בשער הצי
מעכב מדינא כל שיודע בבידור ע
בעלמא כעין דמות הלבנה וכו', ולו
מפני הקור וכד', מותר אפילו אין
אות קפ"ה: "ואם יש לו מיחוש
קצת חולה וירא שלא יזיקנו ושמא
דרך זכוכית וכו' ובלבד שיראנה מא

[ז] עי' בשו"ע או"ח סי' ע"ט ס"א
ויעויין בשו"ע סי' פ"ו ס"א, דו
חרס מצופה [ולכאורה ה"ה פלסט
י"א ובס' שערי לימוד פט"ו בהע' ג
[ודע, שמכלי האשפה הגדול
אך אינו רואה אותה כיון שעוצם
בשעת הדחק אם אינו יכול להחזיו
ח] כ"כ בקונטרס "והיה מחניק
מגדולי הפוסקים, ולפי"ד יש לנהו

זכוכית שקופה, ויודע בבירור שהאור המאיר כנגדו הוא אור הלבנה ולא זהרורית בעלמא [ח].

[חולה השוכב במיטתו ואינו יכול להביט בלבנה דרך החלון, ושאר דיני ראית הלבנה נתבאר דינם לעיל בפרק ב].

נקיות המקום

7. ה. כיון שמקדשים הלבנה ברחובות קריה, יש להשגיח ביותר על נקיות המקום שיהא מותר לברך שם. כגון, פחי אשפה המצויים ברחובות [העשויים ממתכת או מפלסטיק], אם הם פתוחים והאשפה נראית מתוכם, אם הם מלפניו, צריך להתרחק מהם כמלוא עיניו. ואפילו בחשכת הליל, ואם הם סגורים, או שהם פתוחים מאחוריו, צריך להתרחק ד' אמות ממקום שכלה הריח. ואם פחי האשפה סגורים, ואין נודף מהם ריח רע, אין צריך הרחקה מהם כלל [ח]. [ויש שהחמירו לנהוג גם בזה כדין גרף של רעי [ח]].

מהרש"ל, כשבירך בתוך ביתו פתח החלון כנגד הלבנה, עכת"ד, וכ"פ במשנ"ב סקכ"א.

[ו] פמ"ג הנ"ל, וכ"כ בשער הציון ס"ק כ"ה: "אפילו אין החלון פתוח נמי אינו מעכב מדינא כל שיודע בבירור שמה שמאיר נגדו הוא אור הלבנה ולא זהרורית בעלמא כעין דמות הלבנה וכו', ולכתחילה טוב יותר לפתוח החלון, אך כשא"א, כגון מפני הקור וכד', מותר אפילו אין החלון פתוח וכו'". וכ"כ במורה באצבע להחיד"א אות קפ"ה: "ואם יש לו מיחוש יכול לברך מן החלון ואם מצטער מהרוח שהוא קצת חולה וירא שלא יזיקנו ושמא יעבור הזמן, יכול לברך כשרואה אותה מן החלון דרך זכוכית וכו' ובלבד שיראנה מאירה ובהירה". וע"ע לעיל פ"ב ס' יד.

[ז] עי' בשו"ע או"ח ס' ע"ט ס"א. ושם בס"ח שאשפה שריחה רע דינה כצואה. ויעויין בשו"ע ס' פ"ו ס"א, דגרף של רעי ועביט של מתכת ושל זכוכית או של חרס מצופה [ולכאורה ה"ה פלסטיק לענין זה, כ"כ בשו"ת אבני ישפה האו"ח ס' י"א ובס' שערי לימוד פט"ו בהע' ע"ב] שאין דין הרחקה מהם כמו מצואה ע"ש. [ודע, שמיכלי האשפה הגדולים, שיש בגובהם י' טפחים, באופן שהאשפה מגולה אך אינו רואה אותה כיון שעוצם את עיניו מפני החושך, יש להקל לברך כנגדם בשעת הדחק אם אינו יכול להחזיר פניו, ראה במשנ"ב ס' ע"ט ס"ק י"ד].

[ח] כ"כ בקונטרס "והיה מחניך קדוש", שהרחיב להחמיר בזה, וכ"ה דעת כמה מגדולי הפוסקים, ולפי"ד יש לנהוג בפחי האשפה המצויים ברחובות כדין גרף של

לבנה
חניך
קום
תוח
אם
[ח].
נגד
ולון,
חלון
רצה
וכ"ש
וצאין
לחוק,
לקדש
לילה
תחת
ר זמן
היינו
מטה
לצאת
דס"ל
מדברי
לקדש
בבית
בעת
בענין
"ק.
רואה
שעשה

וכן יש ליזהר מכל דבר טנופת עיפוש וסרחון, וכלי טינוף, שלא יקדש הלבנה עד שיתרחק מהם כדין [ט].

אם אי אפשר ליזהר לקדש הלבנה ברחוב במקום נקי, עדיף לקדש הלבנה בתוך הבית [י]. וכתבו הפוסקים, שהנזהר לקדש הלבנה רק במקום נקי, למצוה יחשב לו, ועליו הכתוב אומר; "ובדבר הזה תאריכו ימים" [יא].

בגדים נאים

ו. כשמקדשים הלבנה יש ללבוש בגדים נאים [יב] דהיינו בגדי

רעי, דהיינו שבכל אופן, אף אם הם סגורים ואין נודף מהם ריח רע, יש להתרחק מהם, כמו מצואה, לפניו כמלא עיניו ולאחריו ד"א ממקום שכלה הריח. אכן שמעתי בשם כמה פוסקים להקל בזה, וכ"כ בס' שערי לימוד פט"ו בהערה ע"ד. אכן יש להקפיד בדבר המצוי, שאשפה מגולה מפוזרת סביב, וחיב לנהוג כל דיני הרחקה לכו"ע, כנ"ל.

[ט] ויש בזה כמה פרטים, כמ"ש בשו"ע שם. ולא הארכתני בזה.

[י] מג"א סקי"ד: "כשיש מבואות מטונפות מוטב לקדש בבית". וביוסף אומץ סי' תס"ט: "גם אם בראש כל חוצות יש טינופת מוטב לקדשה בבית מבמקום הטינופת". וכ"ה במשנ"ב ס"ק כ"א. וע"ע לעיל בהערה ג.

[ז] וראה עוד בקובץ זכור לאברהם - תנש"א עמ' כ"ה, מרבי אפרים העקשיר זצ"ל [דומ"ץ אלטונא המבורג, מח"ס שו"ת אדני פז] שהיפך בזכות המנהג לקדש הלבנה ברחוב שהוא ספק נקי, ותו"ד, דכיון דבשעת קידו"ל מסתכלים כלפי מעלה, הוי כהחזרת פנים, ויעווי"ש מ"ש בזה רבי יחזקאל קצינלבוין ורבי משה חאגיז.

[יא] חיי אדם כלל ג' ס"ז, והו"ד במשנ"ב סי' ע"ט סק"ה, ומקורו מסוגיא דברכות דף כ"ד ע"ב. ודע דד"ז מ"ע מה"ת זוהיה מחניך קדוש, שאסור לדבר או להרהר דבר שבקדושה במקום שאינו נקי, ראה חיי"א שם.

[יב] כ"מ ממסכת סופרים ריש פ"כ: "אין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת כשהוא מבושם ובגדי נאים", וכ"פ בטור ושו"ע תכ"ו ס"ב. וביאורו כמ"ש בלבוש, דכיון דקידוש לבנה חשיב כקבלת פני שכינה לכן ראוי לקדשה כשהוא מבושם ובגדי נאים דרך כבוד ובשמחת לב. [בספר נפש חיה ציין לדברי רש"י יבמות מו: ד"ה דילמא: שיהיו בגדיהם לבנים והגונים לקבל פני שכינה].

וכ"פ הרמ"א שם: "וכשמקדשין אותה בחול יש ללבוש בגדים נאים", [וכ"פ הלבוש], והוא מתרומת הדשן סי' ל"ה בשם הגהות מימוניות [פ"י דברכות אות ס'] שמהר"ם כשהיה מקדים לקדשה בחול [פן יעבור הזמן] לבש סרבל המכובד שהיה לו, [וכ"ה בדרכי משה].

שבת וכד' [יג]. ואפילו נ
במקומותינו, שכשמק
מדקדקין ללבוש בגדי
מקום יראה להקפיד
דרך כבוד].

ז. מקדשין הלבנה מעומד

[יג] בשלטי הגיבורים סביב המרד, לו ללבוש בגדי שבת. הו"ד במטה ביוסף אומץ סי' תע"ג. ובפרי חדי לנהוג לפחות ללבוש הקאפה של ש יד] כנסת הגדולה בהגה"ט כתב במשנה ברורה סק"ז: "ועכשיו אין כה"ג, וכן שאר אחרונים לא הביאו ובערוך השולחן ס"ז כתב: "וגו בחצר ביהכ"נ לאחר תפילת ערבית כמובן".

"ויותר נ"ל דאין הכונה על בגו מפני שמקבל פני שכינה, ולכן ממיי גם בתפילה צריך בגדים נקיים והגו ובמה שכתב שבגדים נאים אלו לכאורה להעיר בזה, דהנה במסכת מפורש בשלטי הגיבורים הנ"ל, הו' ועפי"ז פסק הפר"ח דיש לנהוג לפו דמהר"ם לבש סרבל המכובד שהיה מסתבר שלא היה סתם בגד נקי, כנ [טז] טור ושו"ע ברמ"א תכ"ז ס' [משום דקדוש לבנה חשוב כמקב "הלכך, הואיל ומקבל פני שכינה רמ"ה שם מבואר שגי דעות, האחת השכינה: "אמר אביי הילכך כיון ד ויש אומרים כיון שהדבר שקול כא מעומד כאלו מקבל פני המלך".

ובאבודרהם כתב דש מצוות